National Library 56253
Gen. Acquisitions Section
Ottawa, Ont.
K1A ON4

National Library
Bibliothèque Nationale
Aug 21 1979
Acquisitions Section
Section des acquisitions

Second class mail registration number — 1089.

VABA EESTLANE

RAHVUSVAHELINE LASTE AASTA

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

Nr. 60 (2599) XXVIII aastakäik | Teisipäeval, 14. augustil 1979 — Tuesday, August 14, 1979 | Üksiknumbri hind 40 senti

Ontario Place viiendal kohal maailmas

Uus mänedzher tuleb uute ideedega

Möödunud reedel toimus Ontario Place'is pressikonverents, kus Ontario tööstus- ja turismiminister Larry Grossman andis seletust Ontario Place'i olukorrast ja tegi teatavaks populaarsele meelelahutuskohale uue direktori määramise, kelleks on Bruce H. Longhurst Montrealist, kes hakkab saama 46.500 dollariist aastapalka.

Minister L. Grossman avaldas tänu senisele mänedzherile J. Maxwellile, misjärel ütles, et uus mänedzher on valitud 150-st soovijast, kusjuures arvestati ta kogemusi meelelahutuse organiseerimisel ja turismi alal. Uuel mänedzheril olevat mitmesuguseid ideesid Ontario Place'i senise eduka tegevuse veelgi suuremaks laiendamiseks.

Puudutades turismi Ontarios, ütles minister L. Grossman, et turism Ontarios on ootustekohaselt 5% suurenenud, kuigi on loodetud rohkemat. USA külaliste arv on suurenenud 2%, kuid eriti palju on suurenenud turism ülemeremaadest, soodsast rahakursist olenevalt on see 25% suurem. See on omakorda mõjutanud Toronto Science Centre külastamist 15%-lise juurdekasvuga, kuna Ontario Place'is on juurdekasv olnud 8% ja Polar Bear Expressi kasutamisel, mis viib inimesed kaugele Hudson Bay juurde, on juurdekav olnud 36%.

Olenevalt bensiiniprobleemidest USA-s, on paljud kanadalased seisnud oma maal, nii et esimese kuue kuu jooksul on kanadalased 3,7% ulatuses vähem külastanud Ühendriike.

Bensiiniprobleem on andnud Ontariole eeliseid, kusjuures avastatakse Ontario vaatamisväärsusi ka teiste provintside elanike poolt. L. Grossman avaldas lootust, et ülejäänudki aasta oleks Ontario turismile sama soodne. Turism tõi Ontariole 1978. a. 600 miljonit dollarit, kuid tänavu võib see summa olla veelgi suurem.

Turismi edukust on suurendanud kuulutuste kampaaniad USA-s ja ülemeremaades. Kogusummas on kasutatud reklaamile 5,5 miljonit dollarit, sellest 2,5 milj. dollarit USA-s, 1,5 milj. dollarit ülemeremaades ja ülejäänud osa Kanadas.

Käsitledes Ontario Place'i, ütles ta, et sel on tegevuses 900.000-dollariline puudujääk, kuid see on nii populaarne, et seni pole õigeks peetud sissepääsu tõstmisega puudujääki katta. Pealegi on pensionärid nagunii tasuta sisse saanud.

Sellesarnase meelelahutuskeskusena on Ontario Place praegu viiendal kohal maailmas;

esimene on Disney World, teine Disneyland, kolmas üks selline Inglismaal, neljas Tivoli Kopenhaagenis. Praegu on ligi viiendik külastajaist välismaalased ja nende arv on tänavu veelgi suurenenud.

Vastates esitatud küsimustele, ütles min. L. Grossman, et tänavu on 65% USA turistidest, kes Kanadat külastanud, tulnud just Ontariosse. Ja mitte üksi suvekuudel, vaid ka talvel, kuna Collingwoodis olev Blue Mountain suusakuurort on tõusnud kolmandale kohale Põhja-Ameerikas, kuhu tullakse kaugelt P.-Ameerikast.

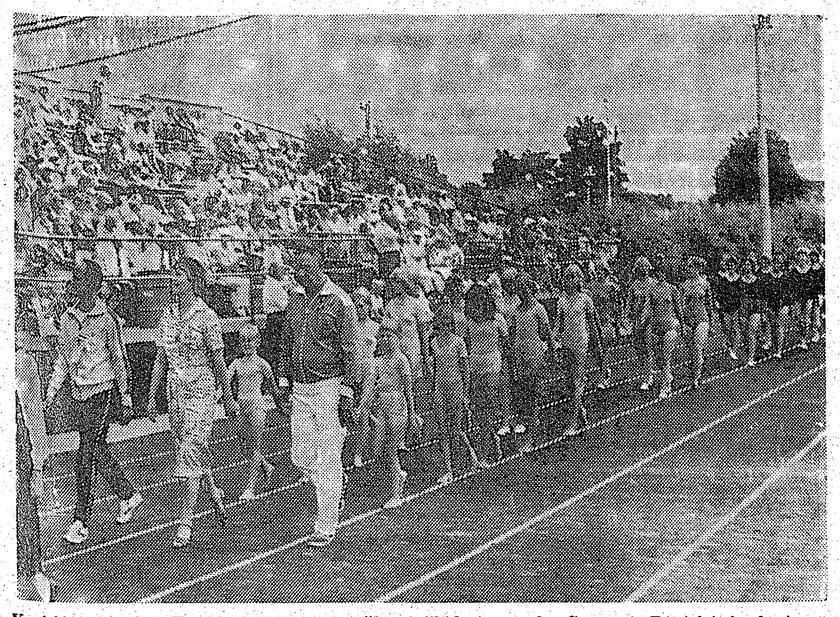

Kuni 2000 soomlast Kanadast ja Ameerika Ühendriikidest, aga ka Soomest, Rootsist ja Austraaliastki kogunesid augustikuu esimesel pikal nädalalõpul Torontosse, kus peeti 40. Kanada-Soome suurpidustused. Suuremaks kogunemiseks oli Birchmounti staadionil peetav suurpidustus. Pildil vaade avadefileele, soome naisvõimlejaile.. Foto: Vapaa Sana

Tornaado hävitustöö Ontarios

TORONTO — Möödunud teisipäeval tekitas tornaado Ontario lõunaosas väga suurt kahju, kui see hävitas 200 kilomeetrilise tuunikiirusega maju, surmas kaks ja vigastas üle 130 inimese. Woodstocki nimelises linnas olid kahjustused suurimad, kuigi ka ümbruskonnas on nimetamisväärseid kahjustusi. Ontario valitsus nimetas ümbruskonna kahjustuse piirkonnaks. Esialgset kahjude suurust pole veel suudetud arvestada, kuid see võivat tõusta mitmele miljonile dollarile.

Tornaado hävitustöö kestis ainult mõned minutid, kui see läbis Woodstockis 15 linnaplokki ja läks sealt edasi Oxfordi kihelkonna põldudele, tekitades ka seal suurt kahju. Kokku on 300 hoonet purustatud Woodstockis ja 300 Oxfordi kihelkonnas, nende hulgas paar kirikut, kooli ja tööstushoonet.

Mõned tunnid varem anti ka **Torontos tormihoiatus, kui pealelõunat raske äikesetorm oli linna kohal, kuid torm möödus linnast ja mõned tunnid hiljem tegi hävitustööd Lõuna-Ontarios.**

Järgmisel päeval oli raske äikesetorm ka Lääne-Kanadas, kus Reginas tormihood kiskusid üles puid, lõhkudes maju ja tekitades kahjustusi inimestele.

Õlikriis ka Ida-Euroopas

STOKHOLM (EPL) — Maailma energiakriis tungib vägisi ka Ida-Euroopasse, hoolimata ametlikest kinnitustest, et sotsialistlik majandus ei tunne kriise. Kõikjal idarlikides tõstetakse bensiinihinda, nii nagu teevad seda araablased — kuigi benslin tuleb Venemaalt.

Ametlikult ei öelda midagi halba OPEC-i hindadetõstmise kohta. Sest ametlikult toetab idablokk araablaste poliitikat. Peale selle tähendaks hinnatõusu arvustamine kriitikat N. Liidu vastu — see on ju idabloki enda „araabia õlirriik".

Jugoslaavias maksab bensiiniliiter u. 75 centi,

turisid saavad piiril kuponge, mis annavad 20% hinnaalandust.

Sest turism on Jugoslaavias oluline.

Sama kallis on bensiin Ungaris. Poolas on olemas oht, et bensiin ransoneeritakse. Tshehhoslovakkias piiratakse kiirust.

Kõige raskem on olukord Bulgaarias, kus bensiiniliiter maksab ligi 1.25 dollarit. Perekonnad, kes on aastate kaupa säästnud raha, et kunagi autot osta, on nüüd sellest mõttest loobunud. Nad võtavad raha pangast välja ja söövadjoovad selle ära. Midagi muud ju Bulgaarias rahaga teha ei saa.

Kui ametlikult vaigitakse, siis bensiinisabades, mis tekivad kiiresti ollakse vihased:

„Araablased on röövlid! Tõstavad hindasid nagu nad ise tahavad! Selle vastu peaks midagi ette võtma. Terve Euroopa peaks midagi tegema!"

Kui keegi sel puhul räägib sotsialistlikust solidaarsusest või vennalikust abist venelaste poolt, siis naerdakse irooniliselt või kortsutatakse kulmu. Niisugust juttu võetakse ainult eneseirooniliselt naljana.

Idi Amin ei loobu Ugandast

LUSAKA — Uganda president Godfrey Binaisa ütles, et endine diktaator Idi Amin on organiseerinud 30.000-lise armee, et tulla uuesti „vabastama" Ugandat. Idi Amin põgenes nelja kuu eest Ugandast, kui Tansiaania sõjavägi ja Uganda põgenikud vallutasid pealinna Kampala ja andsid võimu üle uuele valitsusele. Mõnda aega polnud Aminist midagi teada, oli kuuldusi, et ta asus Liibüas. Tuhanded Amini sõjaväelüksuste liikmed põgenesid Sudaani ja on praegugi seal. Vahepeal Amin külastas Araabia maid toetuse ja abi saamiseks, et uuesti alustada võitlusi Ugandas. Praegune president on lubanud sellele, kes Amini elusalt või surnult talle toob, suurt leiutasu ükskõik missuguses maailma rahas. Binaisa küsis ka rahalist toetust Kanadalt ja peaminister Joe Clark lubas talle koheselt 100.000 dollarit ja andis lubaduse, et suurem toetus on tulemas.

USA hoiatab Iisraeli

WASHINGTON — USA valitsus on hoiatanud Iisraeli, et USA relvade müük Iisraelile võib lõppeda, kui Iisrael kasutab ameerika relvi Liibanoni terroristide laagrite pommitamiseks. See hoiatus on juute väga pahandanud, kes peavad oma õiguseks Liibanonis olevaid põgenikelaagreid karistada seal leiduva juutide vastase aktiivsuse tõttu. Iisrael ütleb, et nad on kasutanud relvi ainult eneseka itseks.

Inflatsioonikontrolli komitee lõpetas tegevuse

OTTAWA — Kanada inflatsioonikontrolli komitee, mille endine peaminister Pierre Trudeau asutas 1975. a sügisel, pidas 8. augustil oma viimase koosoleku ja lõpetas oma tegevuse. Komitee andis veel oma viimase hoiatuse, öeldes, et inflatsiooni alla surumiseks pole olemas mingit kiiret lahendust ja see püsib endiselt ähvardavana, mille vastu tuleb kõigil võidelda. Praegu on inflatsioon Kanadas 8.9%.

Kanada suured abistamissummad Tansaaniale

Peaminister Joe Clarki uusi lubadusi Aafrika riigile

DAR-ES-SALAAM — Tansaania president Julius Nyerene pöördus uute abisaamise palvetega külastava Kanada peaministri Joe Clarki poole, et päästa riigi majanduslikku olukorda. Nyerere ütles, et ta on sunnitud oma rahvale rohkem leiba küsima.

Peaminister Joe Clark ei võinud siiski rohkem lubada, kui juba varem oli ettenähtud, sest Tansaania on ennegi kõige suurem osaline Kanada välisabi saajate hulgas. Tansaania saab tänavu Kanadalt 29 miljonit dollarit eelmise aasta 19 miljoni dollari asemel ja tuleval aastal on ettenäha, et see toetussumma tõuseb 35 miljonile dollarile.

President Nyerere tegi oma abipalve väga piduliku vastuvõtu ajal, millega peaministrit Joe Clarki ja tema abikaasat Maureeni vastu võeti.

Kahurid mürisesid, orkestrid mängisid ja rahvatantsijad keerlesid, kuna 50.000 inimest, peamiselt õpilased, selsid tänavail kui peaminister Clark sealt sealt lahtises autos läbi sõitis ja rahvale lehvitas.

Ohtusöögi ajal Clark kiitis president Nyerere osa äsjasel konverentsil, öeldes, et nüüd on saavutatud vastastikune arusaamine Aafrikale eluliste probleemide lahendamisel. Selle juures märkis Clark ka, et Kanada on alla kirjutanud uuele kokkuleppele anda 35 miljonit dollarit viie aasta jooksul, et jätkata suurt kanada nisukasvatamise eksperimenti Basutos, mida juhivad Alberta ja Saskatschewani farmerid.

Tansaanial on palju probleeme. Kanada ja Hiina poolt teostatav raudteeehituse projekt ei edene soovide kohaselt.

Samuti suurendab muret riigis olev kuritegevuse probleem, viies rahvast veelgi suuremasse vaesusesse.

Tansaania on üks 25-st maailma vaeseimast maast, kuigi ta loodab sel aastal saada 520 miljonit dollarit välisabina.

N. Liit süüdistab Läänt oma agendi tapmises

MOSKVA — Tänavu, 7. aprillil märkas Aarau hotelli Aarauerhofi mänedzher, et ruumis 311 vesi lekib. Ta läks ruumi ja leidis, et venelane Panchenko lebas vannis, mõlemas käevarres sügavaid haavu. Panchenko oli Londonis asetseva Internatsionaalse Kakao Organisatsiooni teenistuja, kes oli nädal tagasi tulnud Aarausse seal peetavale kakaoprodutseerijate kokkutulekule.

N. Liidu ajaleht „Izvestija" avaldas nüüd omapoolse ülevaate sündinust, öeldes, et ametlik Shveitsi versioon surmajuhtumi kohta, et 32-aastane Leonid Panchenko tegi enesemõrva, ei vastavat tõele. Tegelikult olevat Lääne salaluure agendid uimastanud N. Liidu diplomaadi LSD-ga ja mõrvanud siis. Venelased annavad koguni mõista, et ka Shveitsi vastuluure agendid võiksid olla juhtunus kaasosalised ja nõuab seletust Shveitsi ametivõimudelt.

Vene ajaleht vihjab, et üks Inglise spioon, kes selle järele on kadunud, on katsunud Panchenkot mõjutada hakkamaks tööle Lääne agendina.

Venelased seletavad omalt poolt, et kui politsei andmete kohaselt diplomaat lõikas oma käesooned läbi žiletiteraga, siis Panchenko olevat alati kasutanud elektrihabemeajajat.

Lisaks seletavad venelased veel, et kui nad hiljem laipa eksamineerisid, olevat mõned organid olnud eemaldatud ja teised asemele pandud, mis polevat kuulunud Panchenkole.

Samuti olevat kehas leidunud LSD jälgi. Nad ütlevad, et Panchenkole oli antud sisse nii suur annus narkootikat, et ta polnud võimeline ise enam vanni minema, seda sooja veega täitma ja siis mõlemale käsivarrele ja otsmikule 13 sügavat haava lõikama.

„Izvestija" ütleb: nõukogude mees on toorelt tapetud, mispärast meie maa reaktsioon ei saa olla muud kui vihane ja ärritatud. Seda kommenteerib Genfis Shveitsi valitsuse ametnik, et „Izvestija" jutt on absoluutne rämps.

Eesti rahvatantsijad esinevad Toronto suurnäitusel

Toronto Eesti Rahvatantsurühm „Kungla" esineb reedel, 17. augustil, milline päev on mitmekultuuripäevaks, Torontos toimuval suurnäitusel CNE-l. Esinemine toimub kell 8 õhtul, kas Hockey Hall of Fame, Better Living Centre või Horticultural Building ruumes, mis peaks nädala sees selguma.

wintario

2. augustil toimunud Wintario loterii loosimisel langesid viis 100.000-dollarilist peavõitu piletei-le nr. 43220 seeria 50, nr. 93304 seeria 45, nr. 34383 seeria 4, nr. 56342 seeria 45 ja nr. 51294 seeria 48. Tasuta piletiraamatu annavad piletid, mille lõpunumbrid on 61.

SAARTE RAHVAD JA KÜLALISED

KOGUME SAARLASTE SUVEPÄEVALE

25. augustil 1979. a. Jõekääru Lastesuvekodu maa-alal

Kogunemine kell 12 paiku päeval

Samal päeval Kuressaare Gümnaasiumi, Tööstuskooli ja Merekooli õpilaste kokkusaamised.

Suvepäeva kavas valdade vahelised võrkpallivõistlused — Ühislaulud — Loterii — Tants ja lõbus seltskond ☆ Tantsuks mängivad külapillimehed

EINELAUD — JA VABA SAUN!

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

VABA EESTLANE

VÄLJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 135 Tecumseth St Torontos
PEATOIMETAJA: Karl Arro
TOIMETAJA: Hannes Oja
POSTIAADRESS: P.O. Box 70, Sta. C, Toronto 3, Ont. M6J 3M7
TELEFONID: toimetus 364-7521, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 364-7675

TELLIMISHINNAD Kanadas: aastas $32.—, poolaastas $18.— ja veerandaastas $9.50, kiripostiga aastas $53.—, poolaastas $28.— ja veerandaastas $15.—.

TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $35.—, poolaastas $19.— ja veerandaastas $10.50. Kiripostiga USA-s: aastas $58.—, poolaastas $30.— ja veerandaastas $16.50.

LENNUPOSTIGA ülemere-maadesse: aastas $69.—, poolaastas $34.50 ja veerandaastas $18.—.

Aadressi muudatus 40 c. — Üksiknumbri hind 40 c.

FREE ESTONIAN

Published by Free Estonian Publisher, Ltd., 135 Tecumseth St., Toronto 3, Ont. M6J 2H2

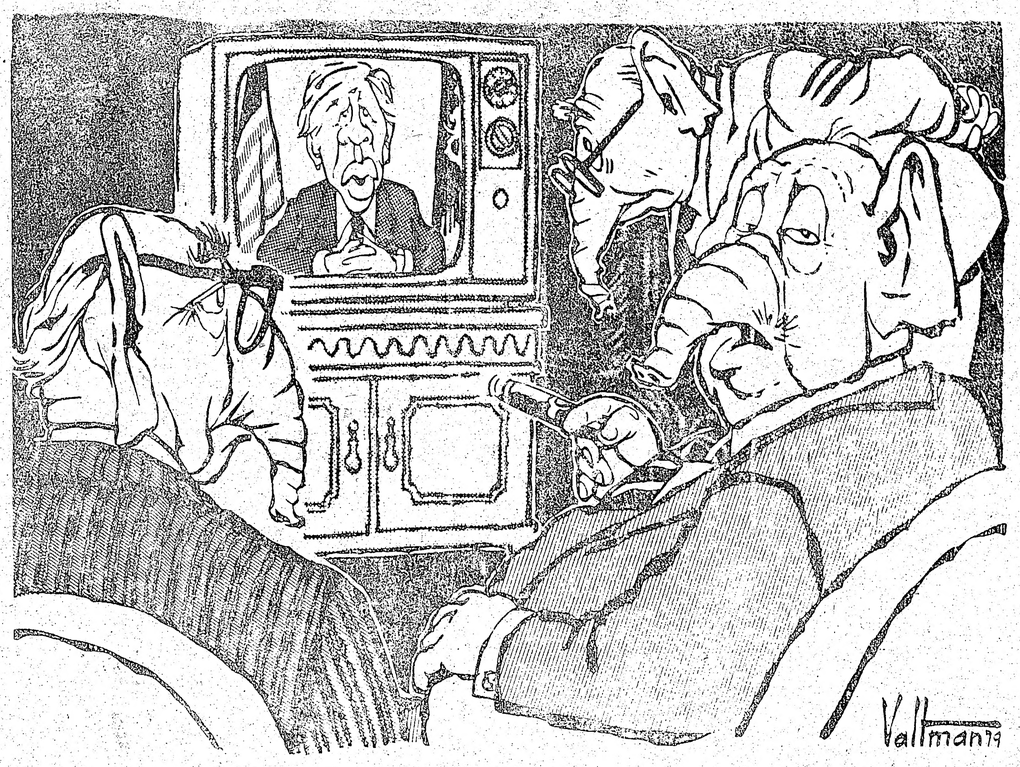

„Ta räägib energiakriisist, et varjata oma juhikriisi!"

„Külm sõda" ja „külmad relvad"

N. Liidust hiljuti välja pääsenud Ukraina vabadusvõitleja Valentin Moroz andis hiljuti Ühendriikide ajalehele „Washington Post'ile" intervjuu, milles ta muu hulgas eriti rõhutatult mainis, et teda üllatab see suur naiivsus, mis esineb Ühendriikide välispoliitika juhtimisel ning N. Liiduga ja teiste kommunistlikkude riikidega suhtlemisel. Valetin Moroze tähelepanek ei ole tegelikult mingisugune uudisnähe ja eriline avastus, kuna sellele on varem tähelepanu juhinud N. Liidust sunnikorras väljasaadetud sealset rezhiimi kritiseerinud kirjanik Aleksander Solzhenitsõn ning seda on toonitanud ka paljud raudeesriide tagant pääsenud inimesed, kelledel on võimalus olnud Ühendriikide välispoliitikaga tutvuneda ja sellest vastavaid järeldusi teha. Valentin Moroz, kes peaaegu poole oma eluajast on istunud vene vangi- ja sunnitöölaagrites, oli loomulikult imestunud, kui ta esmakordselt välismaailma pääsedes oma silmaga nägi, kuidas siin välispoliitilisi probleeme lahendatakse ja maailmaasju aetakse.

Ühendriikidel ja teistel läänerii kidel peaks olema juba rikkalikult kogemusi N. Liiduga läbikäimisel, kokkulepete tegemisel ning suhtlemisel kultuurilisel, majanduslikul ja poliitilisel pinnal. Nende kogemuste põhjal peaks ka juba ammu selge olema, et N. Liitu valitsevat kommunistlikku parteid ja selle juhte ei saa usaldada, kuna need on valmis läänemaailma petma ning põrandaaluste ja põrandapealsete võtetega oma võimupiire laiendama. Viimasel ajal on Kreml oma tõelise palge varjamiseks hakanud oma maailmaimpeeriumi ülesehitamiseks kasutama truualamlikke ning N. Vene toetusest elavaid trabante, eeskätt Kuubat ja Vietnami, kes vaatamata suurtele ohvritele ja inimjõu panustele on valmis moskoviitide huvide eest võitlema ning „kõigi maade proletaarlaste" ühendamise petliku sildi varjus tsaaride Suure Venemaa unistusi teostama.

Oma maailmavallutamise plaanide teostamisel kardavad venelased suurt sõda ja suurriikide vahelist võimalikku kokkupõrget ja on selle asemel valinud niiöelda „väikeste suutäite" allaneelamise taktika. Suure sõjaga ja võimalike vastastikuste tuumarelvade rünnakutega hirmutatakse ainult läänerii kide riigijuhte, poliitikuid ja rahvaid ning sunnitakse neid sellega venelastele järelandmisi tegema. Selle hirmutamispoliitika mõjuvamaks ideoloogiliseks relvaks on külma sõja mõiste, mis tõstetakse Moskva poliitikute poolt alati esiplaanile kui läänerii gid võtavad vahetevahel südame rindu ning avaldavad Moskva nõudmistele vastupanu ja vastuargumente. Poliitbüroo tuleb alati sel puhul välja väitega, et kui läänemaailm järele ei anna ning N. Liidule surve hakkab avaldama, siis puhkeb külm sõda. Ning sellel argumendil on venelaste seisukohast lähtudes alati positiivsed tagajärjed, kuna läänerii gid tõmbuvad tagasi ja annavad järele — sest vastasel korral tuleb „külm sõda". Sellel mõistel on läänemaailmas maagiline mõju, kuid tavaliselt ei püüta endale selgeks teha, mida see külm sõda praktiliselt tähendab.

Mida siis tähendab õieti „külm sõda", mida läänemaailmas nii haiglaselt kardetakse ning mis on Kremli käes kujunenud suureks trumpkaardiks oma vallutusplaanide läbiviimisel? Meie arvates tähendab külm sõda demokraatlike riikide ja kommunistlike riikide vahekordade halvenemist ja omavahelise tiheda läbikäimise lõpetamist, mille all ei kannata otseselt läänerii gid vaid väga tõsiselt ja mõjuvalt kommunistlikud riigid. Kujutage ainult ette, mis juhtuks nälja piiril olevates kommunistlikkudes riikides siis kui Ühendriigid ja Kanada ei müüks enam venelastele nisu ja muud teravilja või teeks seda ainult teatud tingimustel? Või millised tulemused oleksid sellel Venemaa tööstusele kui läänerii gid lõpetaksid oma tehnoloogia viimise N. Liitu ja loobuksid suurtööstuste ehitamisest Venemaal, mis tõstab ainult tsaaride vallutamispoliitika jatkajate sõjalist potensiaali? Või sulgeksid piirid tuhandetele Venemaalt ja teistest kommunistlikkudest riikidest väljasaadetud spioonidele, sabotööridele ja agentidele, kes diplomaatide, ajakirjanike ja kaubanduslike esindajate sildi all teevad oma valgustkartvat propaganda- ja õõnestamistööd. Või lõpetavad turistide saatmise Venemaale, Kuubale, Bulgaariasse, Jugoslaaviasse ja teistesse kommunistlikkudesse riikidesse, millega sinna viiakse sadades miljonites dollarites välisvaluutat? Või loobuvad suurte krediitide andmisest raudeesriide taha, mis on kerkinud nüüd juba ligemale 50 miljardi dollarile ning mille tagasimaksmise pärast hakatakse läänemaailma pankurite kabinettides tundma juba tõsist muret?

Meie näeme, et läänemaailma käes on mõjuvad vahendid, millega kommunistlike riikide võimutsemise ja vägivallapoliitika vastu võidelda. Venelastel on nendele vahenditele vastu panna ainult tühine loosung „külm sõda", kuid kahjuks peame tunnistama, et see sõnakõlks suudab ära teha palju suurema ja mõjuvama töö kui läänerii kide kasutuses olevad tohutu potensiaaliga „külmad relvad".

K.A.

Hoidke venelaste eest!

Selle pealkirja all avaldas New Jersey ajaleht „The Press" 19. juunil Bridgetonis elava Juhan Kanguri lugejakirja. Kangur meenutab Jean Jaques Rousseau sõnu: „Üks rahvas on alistuv distsipliinile algusest peale, teine mitte kümne sajandi jooksul. Venelased ei saa kunagi tsiviliseerituks, kuna neid katsuti tsiviliseerida liiga vara." Kangur kirjeldab pikemalt A. Ginsburgi kogemusi N. Liidus inimõiguste nõudmisel.

Valentin Moroz:

„Mind hämmastab ameeriklaste poliitiline naiivsus"

Ukraina vabadusvõitleja arvab, et vaba Ukraina on ainult aja küsimus

NEW YORK (VE kirjasaatjalt) — Täis veendumust oma rahva, ukrainlaste, tulevikku on endine nõukogude poliitvang Valentin Moroz energiliselt kuulutanud oma seisukohti läänemaailmas — eriti Ameerika Ühendriikides ja Kanadas — juba ligemale nelja kuu jooksul. Kuna tema ja teiste koos temaga nõukogude spioonide vastu väljavahetatud nõukogude dissidentidele pöörati nende saabumisel USA-sse suurt tähelepanu nii televisioonis kui ajakirjanduses, siis omab Moroz veel praegugi laialaulatuslikku foorumit, kus ta oma seisukohti ja veendumusi esitada saab ja võib.

Viimati avaldas USA pealinnas ilmuv mõjuvõimas päevaleht „Washington Post" Valentin Moroziga järjekordse usutluse. Morozi ja tema abikaasa Raissaga vestles „Washington Posti" toimetuse korrespondent Jurate Kazickas, kes nagu nimigi ütleb on päritolult leedulanna. Vastav artikkel on pealkirjastatud „Uus elu Valentin Morozile".

Kirjutuse sisust küll tõdeme, et Moroz mõtleb palju rohkem oma kodumaale Ukrainale kui oma uuele elule Ameerikas.

Tõsi küll, ta väidab, et ta ei kurda neid kolmeteist aastat, mida ta on veetnud Nõukogude Liidu vanglates ja töölaagrites. Selle möödunud perioodi kohta tema elus tsiteerib ta üht ukraina vanasõna, mis kõlab: „Möödunud aasta lumetorm mind enam ei huvita".

Nüüd töötab neljakümnekolme aastane ajaloolane kuulsas Harvardi Ülikoolis, kuhu pagulasukrainlaste eestvõttel oli juba varem rajatud Ukraina Instituut. See teenistuskoht võimaldab Morozile sooritada pikki reise läbi Ühendriikide, Kanada ja Euroopa. Nendel reisidel ergutab ta läänemaailmas elavaid ukrainlasi võitlema Ukraina vabaduse eest ja kohtab Läänerii kide riigimeeste ja tuntud avaliku elu tegelastega, kelledele selgitab Nõukogude Liidu ja Ukraina probleeme.

Puudutades välispoliitilisi küsimusi kurtis Moroz „Washington Post'i" esindajale, et Ühendriigid ei oska ära kasutada Moskva praegust kriisisituatsiooni.

Nõukogude Liidule ohtlik olukord on kujunenud Ühendriikide, Hiina, Jaapani ja Euroopa tihenevatest sidemetest.

Moroz ütleb, et tal on pidevalt tulnud hämmastuda ameerikaste poliitilisest naiivsusest. Ta mainib, et ameeriklased küsivad sageli temalt, et kas ta ei tunne muret selleüle, et tema poolt soovitatud kõva joon Moskva suhtes võib viia külma sõja taastamisele.

„Aga mina vastan sellistele küsimustele," sõnab Moroz, „et külm sõda ei ole kunagi lõppenud. Tegelikult algas Kolmas maailmasõda juba tuhande üheksasaja neljakümne viiendal aastal. Pealegi me ei peaks kartma nõukogude rakette, kuna me näeme, et Moskva võtab üle riike ka ilma ühtegi raketti välja tulistamata — Kuuba, Angoola, Etioopia, Afganistan."

Viinis hiljuti allakirjutatud strateegilise ründerelvastuse kokkuleppe kohta ütles Moroz järgmist: Sellega ei saavutatud midagi. Milliseid tõelisi garantiisid võib Moskva üldse Läänele anda?

„Nõukogude Liit ei ole kunagi täitnud ühtegi pealevõetud kohustust."

Vastates küsimusele, et mida ta arvab president Jimmy Carterist, lausub Moroz:

„President Carteril näis olevat palju optimistlikum vaade Ameerikale ja iseenda võimetele siis, kui ta presidendi ametisse astus. Ma sooviksin, et ta oleks edasi see kindlameelne baptistide jutlustaja, kes teab, mida ta tahab ja oskab, kuidas oma tahtmist läbi viia. Mulle aga näib nüüd, et president Carter on kaotanud ühe osa oma enesekindlusest ja veendumustest. Kõik, kes elavad idariikides, arvavad, et Ameerika Ühendriigid on kõige tugevam riik maailmas. Oleks tore, kui ameeriklased ise arvaks sedasama."

Ja Moroz jätkas: „President Carteril oli käes mitu ässa, millised ta oleks saanud välja mängida, siis kui hiljuti jagati kaarte Viinis. Selleasemel aga jättis ta oma paremad kaardid koju.

Ainult ühe poliitilise ja majandusliku relva välja mängimisega — ja selleks on nisu — saaks Ühendriigid ja Kanada suruda Moskva põlvili ja saavutada konkreetseid järelandmisi, kaasa arvatud üldine amnestia kõikidele poliitvangidele.

President Carter võiks ja saaks teha rohkem ning minna kaugemale inimõiguste paljast kuulutamisest."

Teatavasti on Nõukogude Liidus oodata ekspertide arvates käesoleval aastal väga halba viljasaaki. Arvatakse, et Moskva pöördub peatselt Läänerii kide poole suurte koguste teravilja ostmiseks. Ameerika mandril on praegu kogumisel nisu ja maisi rekordsaagid.

Vastates küsimustele, millised on tema muljed Ühendriikidest, ütleb Moroz, et ta pole sugugi üllatunud, kui ta näeb Ameerikas ka musti tänavaid ja mahakäinud linnaosi. Sest need on ju peagu ainsad asjad, millest nõukogude ajakirjandus USA kohta kirjutab. Kui ma saabusin Ameerikasse, ütleb Moroz, siis leidsin, et olukord selles osas on siiski palju parem kui mina arvasin.

Kuid kõige rohkem soovib Moroz kõneleda Ukrainast, konstateerib teda intervjueerinud ajakirjanik.

Moroz toonitab, et Ukraina peab saama iseseisvuse ja mitte kuuluma Venemaa alla. Sellega taastuks poliitilline tasakaal Euroopas, väidab ta.

Ja mis oleks ta vastus nendele, kes juhivad tähelepanu asjaolule, et 17. sajandist saadik on Ukraina olnud iseseisev riik ainult paari aasta vältel ja et mõte Ukraina iseseisvusest on vaid kättesaamatu ja võimatu unistus, küsib ajakirjanik.

Moroz naeratab ja vastab: „Vaba ja iseseisev Ukraina on ainult aja küsimus. Selle üle pole isegi mõtet põhimõtteliselt vaielda. See saab teoks."

Ülemkubjas käis oma silmaga kontrollimas

Kommunistliku Venemaa kõrgem juhtkond pole sugugi rahul Eesti põllumajanduse arenguga, kus riigile antavad normid on mitmel pool jäänud täitmata. See „kuritegu" sotsiaalse ühiskonna vastu on olnud põhjuseks miks Moskvast on korduvalt tulnud ergutajaid ja tagantlükkajaid, karmide käskude andjaid ja kurjustajaid, aga äärmiselt kõrgele tõstetud normide täitmine käib sovhoosidel ja kolhoosidel lihtsalt üle jõu.

Juuli viimasel nädalal külastas jälle Eestit Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei Keskkomitee peasekretäri (L. Brezhnevi) abi V. Golikov. Tal oli pikem jutuajamine Eesti Kommunistliku Partei esimese sekretäri K. Vainoga, kus kõne all oli Eesti põllumajanduse arenguperspektiivid. Moskva võimumehe hurjutamisi kuulasid peale K. Vaino veel V. Klauson, K. Lebedev, A. Rüütel ja A. B. Upsi. Milliseid vabandusi eestlased kõrgele külalisele seletasid ja uusi lubadusi andsid, selles lühikeses ETA teates ei räägita.

V. Gulikov külastas Harju, Rakvere, Rapla ja Pärnu rajoonides majandeid, mille toodangu mahajäämise üle on seni rohkesti olnud nurinat. Ta tutvus ka Haapsalus Kolhooside Ehituskontori (KEK'i) ehitusmeeste tööga, kes pole suutnud majandite nõudeid vajaduste kohaselt rahuldada.

Kommentaarid

Asja lugesime „Vaba Eestlasest" üksikuid väljavõtteid okupeeritud Eestis ilmunud kirjanduslikest teostest, mis valgustavad — kuigi tagasihoidlikult siis ometi tõetruult — sealset igapäevast elu ning neid probleeme, mis kerkivad esile sealses sotsialistlikus ühiskonnas.

Selle igapäevase elu peegelpildiga praegusaja eesti kirjanduses ei ole aga sugugi rahul Eestimaa Kommunistliku Partei Keskkomitee peasekretär ja Moskva asevalitseja Karl Vaino, kes Tomskis sündinud Venemaa eestlasena saadeti Moskva eeskirjade ja juhtnööride kohaselt eesti rahvast valitsema, juhtima ja inimestelt Venemaa kasuks suuri tööpingutusi välja pigistama.

Karl Vaino oma äsjases pikas mitmetunnilises kõnes partei keskkomiteele puudutas teiste küsimuste hulgas ka kirjanduse küsimusi ja partei peamehe hinnang eesti kirjameestele oli kõike muud kui positiivne. „Aktuaalsete eluprobleemide arutamisel osutavad kommunistidest kultuuritegelased õigustatult sellele, et kirjandus- ja kunstiloomingu sfääris esineb ka puudusi," ütles parteijuht. „Tõepoolest, meil ei ole veel kaugeltki kõik teosed tihedalt seotud eluga, mõnel pool esineb reaalsetest tegelikkuse probleemidest eelmaldumise tendentsi, tõmbumist mingisse väljamõeldud maailma või siis kitsalt subjektiivsete läbielamiste ja kujutluste kirjeldamist. On kunstinäitusi, mille külastamisel tahtmatult küsid endalt: aga kus on siin tänapäeva inimene — kommunismiehitaja, kus on tema mõtete, taotluste ja püüdluste maailm? Sama küsimus kerkib vahest isegi teravamalt ühe osa meie poeesia suhtes. Töötajatel on õigus oodata meie kultuurimeistritelt meie päevade peamise sisu, meie viisaastakute tööpaatose sügavamat ja kõikehõlmavat esiletoomist, uut märkimisväärset edu loova töö inimeste, nüüdisaja kangelaste eredate kujude loomisel ning aktiivset osavõttu meie inimestes nõukogude patriotismi ja proletaarse internatsionalismi püha tunde kasvatamisest."

Lühidalt: Karl Vaino tahab kirjanikelt magedaid kommunistliku propaganda teoseid, mis on kaugel igapäevasest elust ja ülistavad oma teostes selliseid mehi ja naisi, kes kas rumalusest või oma tõelist „mina" maha müües, annavad oma tööpanuse kommunistliku partei toetamiseks ning selle ümber kogunud kliki mõnusa ja ja küllusliku elu kindlustamiseks. Karl Vaino nimetab neid inimesi „kommunismiehitajateks". Tema sõnavõtust aga selgub, et eesti kirjanikud nendest „ehitajatest" palju kirjutada ei taha ning vaatavad selle asemel

(Järg lk. 3)

VALVEARST NÄDALALÕPUL

18. ja 19. aug. dr. M. Leesment, tel. 481-6834.

25. ja 26. aug. dr. H. Tari, tel. 922-3824.

Kommentaarid

(Algus lk. 2)

elu nagu ta on kõigi oma probleemidega, puudustega ja raskustega. Loomulikult peavad kirjanikud oma teostes sotsialistliku elustiili kirjeldamisel olema ettevaatlikud ja reserveeritud, kuid midagi tilgub nende ridadest siiski läbi. Ja isegi see vähene „midagi" on parteimeestele vastukarva.

o

Ühendriikide välisministeeriumi Ladina-Ameerika osakonna poliitikategelastele on äkki hakanud selguma, et Nikaraaguas pärast verist mässu võimu haaranud revolutsionääride hulgas on kõige mõjuvamaks ja tugevamaks poliitiliseks fraktsiooniks Kuuba sõiduvees ujuv marksistide grupp. Tundub teatud määral arusaamatuna, kuidas sellest nii hilja aru saadi ning kuni endise presidendi Somoza võimult tõrjumiseni targutati, et Nikaraaguas tuleb võimule demokraatlik mõõdukas valitsus, kus marksistidel on oma osa mängida, kuid nad ei pääse kunagi valitsuses domineerima ja kogu elu juhtima. Sellel arvamisel oli ka president Carter, kes oma hiljutisel pressikonverentsil veendunult kinnitas, et Nikaraaguas on nüüd võimule tulnud rahvas, kes kujundab ise talle meelepärase valitsuse.

Kahjuks on Nikaraagua rahvas võimust ja rahva tahteavaldusest väga kaugel ja see oleks pidanud juba ammu selge olema ka Ühendriikide välisministeeriumi meestele, kelledel pealegi ei olnud vaja opereerida ainult oletustega, arvamistega ja laest võetud ennustustega vaid üsna täpsete luureandmetega. Jääb mõistatuseks, kuidas Ühendriikide poliitika tegijad ja kujundajad alles nüüd taipavad, et Kuuba ja N. Liidu käsilased kasutavad n.n. sandinisti silti kommunistliku Nikaraagua moodustamiseks ja rajamiseks.

Nüüd tekib aga uus probleem — kes ehitab üles marksistide ülestõusu ajal purustatud ja hävitatud Nikaraagua linnad, kes toitlustab ja varustab sõjas oma peavarju kaotanud nälgivaid inimesi? Loomulikult Ühendriigid, mainivad paljud läänemaailma Ladina-Ameerika eksperdid ja Nikaraaguas võimule tulnud mässumehed, kellede valitsusesse on monteeritud mõningaid mehi ja naisi, keda nimetatakse intellektuaalideks, ärimeesteks, akadeemikuteks ja igasugusteks muudeks tegelasteks, kes peavad suitsukattena varjama tegelikku võimu omavaid marksiste ja kommuniste. Mõnedel lääne ekspertidel on sealjuures oma seletus, mida peetakse väga loogiliseks ja reaalseks. Need targad diplomaadid resoneerivad, et kui Ühendriigid Nikaraaguale abi ei anna, siis teevad seda Kuuba ja Kesk-Ida radikaalsed riigid. Ja — nii arvatakse — satub Nikaraagua täielikult kommunistlike riikide mõju alla ning ameeriklastel ei ole seal enam midagi ütelda.

Need omamoodi targutavad diplomaadid jõuavad kahjuks peagi selguselle, et Nikaraaguast kujuneb praeguste eelduste kohaselt igal juhul teine Kuuba. Nikaraagua muutub kommunistlikuks riigiks ilma Ühendriikide abita ja ka massilise ameeriklaste abiga. Kui mõni teoreetik unistab, et Washingtoni jahedaks jäämise puhul hakkab Kuuba Nikaraaguasse raha pumpama, siis teeb ta suure eksituse. Tagasihoidlike arvestuste kohaselt on 90 protsenti Nikaraagua tööstusest ja kaubandusest punaste ülestõusu tõttu hävitatud ja ülesehitustöö läheb maksma 4—5 miljardit dollarit. Selle raha peavad andma kapitalistlikud riigid ja Kuubal, kes veeretab oma elu päevast päeva edasi Kremli kasinate toetusrahade arvel, mille eest ta maksab kuubalaste verega Aafrikas, ei ole punast krossigi Nikaraaguale anda — rääkimata 5 miljardist dollarist.

AMI

Totalitaarne rinne kaotas P.E.N. Klubide kongressil

Ägedaid sõnavõtte eksiilklubide staatuse kaotamiseks ja piiramiseks — Siseintriigid Brasiilia klubis varjutasid ülemaailmset kirjanike kokkutulekut

Rahvusvahelise P.E.N. Klubi 44's Kongress, kestes 15.—21. juulini, tuli kokku Brasiilias, Rio de Janeiro ühes suuremas konventsioonide hotellis, „Glorias". Kongressil oli esindet 41 klubi mõlemalt poolkeralt, kokkuvõttes 250 delagaadiga. Eesti Klubi esindasid klubi sekretär Asta Willmann-Linnolt, prof. Aleksis Rannit ja külalisena dr. Erik Linnolt. Kongressil levitati A. Ranniti ülevaatlikku artiklit Eesti P.E.N. Klubi sünnist, saatusest ja tegevusest ta 50 a. eluea kestel. A. Rannit esines ka loenguga kongressi kirjandusliikus osas ning Asta Willmann kommentaatorina prof. Ramanlal C. Shah' loengule „Literatuur ja ajalehed". Lätil seekord esindajat polnud, kuna too, kes pidi tulema Sao Paulost, ei saand töö-ülesannete tõttu kohale ilmuda.

Kongress oma viie, pika eksekutiiv-istungiga ning rohkete ja otsustavate päevakorra punktidega osutus üpris töötihedaks ning mitmeti ka üpris oluliseks. Kavas oli neli aastat kujundamisel olnud uue põhikirja ratifitseerimine ning uue rahvusvahelise presidendi valmine.. Kandidaate oli kaks: tuntud rootsi kirjanik ja ajalehe „Dagens Nyheter'i" peatoimetaja Per Wästberg ning ameerika luuletaja-esseist ning kirjandusteadlane Talat Halman, rahvuselt türklane. Suure häälteenamusega valiti presidendiks Per Wästberg.

Päevakorra punktidest osutus meile kõige olulisemaks, ent ka kõige enam diskussioone tekitavaks Bulgaaria Klubi eestvedamisel ja 16 allkirja toetusel nõudmisel päevakavva lükit paragraafi: „Põhimõtteline arutlus pagulaskirjanike kuulumisest Rahvusvahelisse P.E.N.'i.

ning seoses sellega ka järgmine paragraaf, „Uute klubide vastuvõtmine", mille all ei tekitand mingeid eriarvamusi ega opositsiooni Ekuadori ja Küpruse vastuvõtmine, küll aga Vietnami pagulasklubi asutamise küsimus.

Kongressi kirjanduslikuks teemaks oli „Lastekirjandus" ja „Kirjandus ning mass-kommunikatsioon". Iroonilisena kommentaariks viimasele kujunes juba avatseremoonia, milles oli kommunikatsiooni vaevalt 50% võrra, kuna kõik kõned toimusid peamiselt portugali keeles, väikese hispaania-keelse lisandiga. Pikalt kõneles millestki Brasiilia P.E.N. Klubi president Marcos Almir Madeira, tema järel haridusminister. Öeldule lisas lühikese tervituse hispaania keeles senine rahvusvaheline president Mario Vargas Llosa, mispeale tõelise „mitte-kommunikatsiooni" punkti — ja seda 100% ulatuses — pani Brasiilia president Oliveira Figueiredo, — üheainsa lausega, arvatavasti tervitusega. (!) Vaatamata sellele, et president teatakse olevat üpris lühisõnaline, oli hämmeldus suur, sest paratamatult mõjus tegu solvena, seda enam, et üpris „lühikeseks" oli vahepeal saand ka ettenähtud seltskondlik kava, mis kirjanduslikul pinnal rahvusvahelist suhtlemist ja mõistmist soodustava elemendina on alati olnud kongressile orgaaniline osa, kus pererahvas on näidanud kongressi kordaminekuks head tahet ja siirat pingutust.

Nüüd aga oli esialgsest, väljakuulutet programmist jäänd järele vaid murdosa, sõegi murenedes veelgi väiksemaks kongressi-nädala kestel. Ära oli jäänd kongressi järgne uue pealinna, Brasiilia külastamine koos presidendi ja valitsuse vastuvõtuga, ära jäid ka kõik kirjastajate poolt korraldatavad lantshid, ära jäi Rio tutvustamine, ära jäi laevasõit linnalähistes vetes ning palju veel üle selle. Ent ära olid jäänud ka kirjanduslikud suurused, peale lahkuva ning vastse presidendi ning prantslase Jean Rochei. Ressursside küündimatus? — vaevalt, nii väikesearvulise kongressi puhul.

Ja kuna ka Brasiilia enda suurkirjanikest polnud kedagi kohal, ei ka hinge Sao Paulo klubist, tekkis tume tunnetus mingist laiahaardelisest ning põhjalikult läbi viidud sise-intriigist, sihitud kas praeguse presidendi või korraldava komitee või mõlema vastu.

Vist oli samal arvamisel ka Rio suurimaid ajalehti „O Globe", kes just nimetet asjaoludel tunnistas kongressi „päratuks äparduseks", ennekõike Brasiiliale endale, ent andis sellele nii eksekutiivi kui ka kirjanduslikus osas siiski suhteliselt rohkesti ruumi nagu tegid seda teisedki ajalehed.

Rõõmustavalt erinevaks kujunes kongressi eksekutiivne osa, tükati ladusaks, tükati ägedaks — kokkuvõttes aga tulemusrohkeks. Kõhklematult võib väita, et totalitaarne rinne kaotas just igas punktis, eriti aga vasakpoolne rinne. Viimaste aastate jooksul on üha kindlamaid kontuure hakanud võtma pidevalt kasvav objektiivne. antitotalitaarne eksekutiiv-töötuumik, mis vaatamata oma rahvusvahelisele toimele ning mitmepalgelisusele, isiklikele ning poliitilistele sümpaatiatele on üha rangemini hakanud lähtuma P.E.N.'i ühest kaasajal üha olulisemaks muutuvast põhi-ideaalist: kaitsta kirjanike sõnavabadust ja võidelda sõltumatuse nimel riigivõimust. Kongressi kestel toimis see tuumik sageli president Mario V. Llosa koordineeritud initsiatiivil meeldivalt tasakaalustava tegurina, tuues palavad meeled korduvalt tagasi nimetet lähtealuste juurde.

Tuumikusse näikse kuuluvat ka vastne P.E.N.'i president, Per Wästberg, kes oma vastuvõtu kõnes mainis, et väikerahva kirjanikuna on temale suureks auks olla P.E.N.'i president, kuna seni on nood tulnud suur-rahvaste seast.

Ent väikerahva kirjanikuna on ta võidelnud seni ja saab ka tulevikus võitlema nende eest, keda ajalugu kipub märkima oma ohvreiks — ja seda oma isiklikele ja ka poliitilistele vaatamata.

Kirjandus on ülimalt siduv element nii aegade kui kultuuride vahel, sestap ei tohi kirjanik kunagi saada valitseva võimu eraomandiks. Olles vägagi teadlik selles, et igapäevas võetakse kirjanikku kui tülikat elementi, pühapäeviti aga jälle üpris vajaliku ornamendina, on ta, sellest johtuvalt, teadlik ka P.E.N.'i kui sallivust ja mõistmist taotleva globaalse organi paratamatuis küündimatustes — ent võib siiski rahuldustundega märkida, et senimaani on P.E.N. suutnud toimida üllatava efektiivsusega, lootes et see edaspidi ei kahane vaid veelgi kasvab. Ep ole kirjanikud olnud kunagi nii ohtlikud vaheldvaile poliitilistele võimudele kui hetkel ja seda kogu maailmas, kus valitsevad organid kardavad, et kirjanikud ütlevad liiga palju, kirjanikud ise aga, et liiga palju jääb ütlemata.

Et P. Wästberg oma kõnega tabas midagi väga olulist, tunnistas juba töö alguses ida-ploki (vaevalt saab seda teisiti nimetada) esitatud resolutsioon ratifitseerimisele tuleva põhikirja ühe punkti vastu, nimelt, et P.E.N. klubisid võib asutada ka täiesti iseseisvate organitega, lahus riigist või maast. Punkti kõrvaldamine põhikirjast oleks tähendanud ka kõikide pagulasklubide likvideerimist de jure ning sellest johtuvalt ka de facto. Korduvalt on nad rõhutanud vajadust siduda P.E.N.'i „üks maa, üks klubi" põhimõttega, mille rakendamine, loomulikult, teeks kirjanikust valitseva võimu eraomandi, väljaarvatud tõelise demokraatia puhul. Resolutsioon hääletati, võiks öelda — suure mürinaga maha, milleks aitas kaasa ka idaploklaste endi sõnavõtud selle kaitseks. Pannes ette, et miska oleks hajutatud ka nende kultuuriline ühistunne ja iseseisvus — ning väites, et klubidena P.E.N.'is nad üksnes segavad üldist, rahumeelset tööd oma hõljumisega kõrgel pilvis väljaspool maailma reaalsusi, andsid nad endile üpris negatiivse diagnoosi.

Samadel asjaoludel kujunes elavaks ka põhimõtteline diskussioon pagulasklubide eluõiguse eest rahvusvahelises P.E.N.'is. On neid siginend juurde vabatahtlikult välismaile siirdunud kirjanike grupeeringuist, nagu üks Mehhikos, koosnedes peamiselt ameeriklasist, ent veelgi suuremal määral totalitaarsete rezhiimide eest põgenenuist, nagu möödunud aastal asutatud „Ladina-Ameerika Kirjanikud „Hispaanias" klubi ning vastuvõtmist taotlev „Vietnami Kirjanikud Välismaal" klubi. Kuuldus hääli, et nõnda on Rahvusvaheline P.E.N. varsti „üleujutatud" pagulasklubidest, seisukoht, mis tõi Ühendriiges elunevalt vene dissident-poeedilt, Josef

(Järg lk. 7)

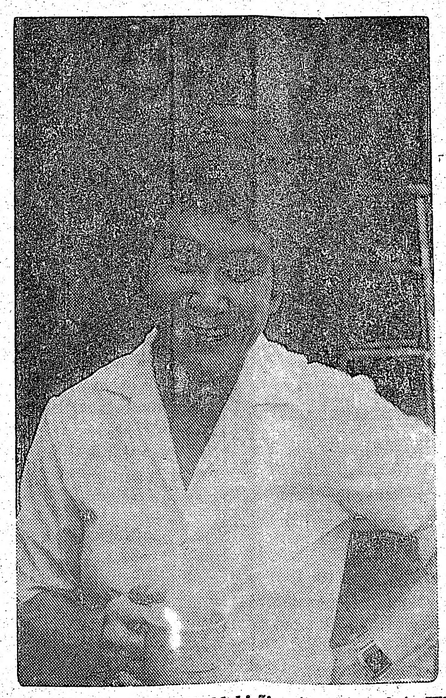

Aktiivne võitleja Eesti P.E.N. klubi õiguste eest — Asta Willmann.

Karavani Centre eesti väljapanekute üheks osaks olid filmid ja diapositiivide programmid. Pildil Mehis Kivilo, kes oli selle „osakomna" juhatajaks, kuid abistas ka muudel aladel.

Stella Kerson Banffi kunstide administratsiooni õppima

Eesti Kunstide Keskuse Usalduskogu toetusel ja taotlusel võimaldub EKK eksekutiivjuhatuse presidendil Stella Kersonil osavõtt Banff'i suvekoolist kunstide administratsiooni alal. Mõned kuud tagasi sisseantud palvekirjale on saabunud jaatav vastus. Paljudest sooviavaldustest aktsepteeriti 35 kandidaati.

„Management Development for Arts Administrators" on kolmenädalane kursus, mis omab rahvusvahelist kuulsust osavõtjatega ka väljaspool Kanadat. Kursus on väga tihedakoelise õppeprogrammiga, millele ettevalmistuseks tuleb läbi lugeda õpperaamatuid.

Kavaliselt on see mõeldud kunstiorganisatsioonide juhtidele, kuraatoritele, kunstigaleriide omanikkudele, teatriprodutsentidele, impressaariotele, et neid tutvustada muutuva pildiga kunstide areenil,

kus vanad traditsioonilised meetodid ei ole enam vastuvõetavad ega küllaldased Kanada kiiresti arenevas kultuuripildis, ja on eriti mõeldud organisatsioonidele, kes panevad rõhku kasvamisele ja arenemisele püsiva programmiga tulevikus.

Treeningprogrammid on uus samm EKK tegevuses. EKK loodab tulevikus vastavatest kursustest osavõttu võimaldada ka teistele eksekutiivjuhatuse liikmetele.

Toronto etnilised grupid on avaldanud pahameelt uue CBC-TV seeria-programmi üle, nimetades seda diskrimineerivaks ja naeruvääristavaks etniliste rahvuste suhtes.

Kõne all olev programm on inglise komöödiate seeria „Mind your Language", mis kirjeldab noore õpetaja probleeme immigrantidele inglise keelt õpetades.

Filme käisid kontrollimas Mr. Cecil Smith'i kutsel Aksel Rinck, German-Canadian Council for the Arts president ja Stella Kerson, Eesti Kunstide Keskuse president.

„Mind Your Language" jookseb igal reedel kell 9.30 õhtul suvekuude jooksul.

© Eastern Kentucky Universitys, Richmondis, farmatseutilise keemia professorina töötav dr. Heino Luts viibib erütilesannetega uurimistöödel Oak Ridge Associated Universities, Oak Ridges, Tennesees. Ta on seal Univertity Program's Faculty Research Particpation Program'i alusel, koopsu-uurimise ülesannetega.

VABA EESTLANE
kaks korda nädalas

	Maksab Kanadas:	Väljaspool Kanadat:
Aastas	$32.—	$35.—
Poolaastas	$18.—	$19.—
Veerandaastas	$ 9.50	$10.50

KIRIPOSTIGA

	Kanadas:	USA-s:
Aastas	$53.—	$58.—
Poolaastas	$28.—	$30.—
Veerandaastas	$15.—	$16.50

LENNUPOSTIGA ülemere-maadesse:
Aastas $69,—, poolaastas $34.50, veerandaastas $18.—

Aadressi muudatus 40 centi. Üksiknumbri hind 40 centi.

Kanada aadressidele palume märkida „POSTAL CODE" ja USA aadressidele „ZIP CODE"

Pangatshekk või posti rahakaart kirjutada Free Estonian Publishers nimele.

Tellimine saata:

VABA EESTLANE
P.O. Box 70, Postal Stn. C, Toronto 3, Ont. M6J 3M7

Palun mulle saata VABA EESTLANE aastaks / poolaastaks / veerandaastaks — tavalise / kiripostiga alates „....." ..... 197.... Tellimise katteks lisan $ ..... siinjuures rahas / tshekiga / rahakaardiga. (Raha saata ainult tähtkirjas).

Nimi .....

Aadress .....

.....

.....

KAI KÄÄRID

MAALID MÜÜGIL suures valikus. Helistage ette 225-5595.

390 Princess Ave., Willowdale

H. KIRIK
Insurance Agency

KINDLUSTUSED

23 WESTMORE Dr., Suite 200
Rexdale, Ont. M9V 3Y7
Tel. 745-4622

LAHKUS OOTAMATULT MEIE UNUSTAMATU ARMAS

ERICH ASER

Sündinud 4. aprillil 1906 Tallinnas
Surnud 7. augusti 1979 Montrealis

Mälestavad valusas leinas

ABIKAASA
õde HELMI VOODER
abikaasa vennanaine LINDA PIILE

ARMAST ONUPOEGA JA VANAONU

ERICH ASER'it

mälestavad kurbuses

MEERI KAAMAN perega Rootsis
KARRIE BATASKOV ja OMAKSED Floridas

HOOLSAT SELTSKONNATEGELAST JA ARMAST SÕPRA

ERICH ASER'it

mälestavad

ELLA ja VIKTOR ARUSOO
MARTA ja VERNER KULMAR
LINDA ODER
ANNETTE SÜGISE
HALDI ja KALLE VIIRES

MÄLESTAME JA AVALDAME KAASTUNNET ABIKAASALE JA ÕELE

ERICH ASER'i

surma puhul

A. KOLK abikaasaga
J. KOSENKRANIUS
H. LELOV abikaasaga
R. METSLANG abikaasaga
H. ORUMAA
P. REINHOLM abikaasaga
H. SAUNIK
V. WEIMAN
L. VITSUR abikaasaga

LUGUPEETUD JA ARMASTATUD KAUAAEGSET ESIMEEST

ERICH ASER'it

mälestab sügavas leinas

MONTREALI EESTI SELTSI juhatus ja liikmeskond

KAUAAEGSET HEAD SÕPRA

ALEKSANDER VALM'i

mälestavad leinas

MAIE KABUR
VIIVI ja ERIC DOBROVICS

Puhka rahus
võõramaa mullas!

OOTAMATU SURMA LÄBI LAHKUS MEIE KAUAAEGNE ARMAS SÕBER

ALEKSANDER VALM

Sind mälestavad leinas

JULIUS ja OLGA KOEL
JUTA BEAUSOLEIL
HEINO KOEL perekonnaga
SIRJE KREINER perekonnaga
VIIVE MUSTA

Puhka rahus,
kallis sõber!

VÄGA LUGUPEETUD ABIESIMEEST MONTREALIS

ERICH ASER'it

mälestab

EESTI LIIT KANADAS

Murray E. Newbigging
MATUSEMAJA

Aastakümnete kogemus eestlaste teenimiseks. Oskuslik nõuanne ja mõõdukad hinnad.

M. WAYNE HAMILTON
Funeral Director

723 Mount Pleasant Rd.
(lõunapool Eglintoni)

Helistada tel. 489-8811 o 489-8002

Koorijuht Alma Tamm surnud

19. juunil suri Tallinnas Eesti Polütehnilise Instituudi kauaaegne koorijuht Alma Tamm. Lahkunu sündis 1. mail 1910. a. Narva-Jõesuus, lõpetas Tartu Ülikooli majandusteaduskonna ja hiljem Tallinna konservatooriumi koorijuhtimise erialal. 1951. a. asutas ta Tallinna Polütehnilise Instituudi naiskoori, mis peagi tõusis eesti kooride esiritta. 23 aastat oli Anna Tamm naiskoori peadirigendiks, kelle sütitusel ja innustusel koori töö oli edukas. Lauluõpetajana sisendas ta armastust muusika vastu tulevastele koorijuhtidele ja muusikapedagoogidele Tallinna konservatooriumis ja Tallinna Pedagoogilises Instituudis ning Tallinna Majandustehnikumis.

⊕ Arizona eestlased pidasid oma järjekordse koosviibimise 17. juunil Tempes, Fred Kaski tuliuues, ilusas ja avaras kodus. Veedeti mitu meeldejäävat tundi isadepäeva, võidupüha-jaanipäeva ja sünnipäevade tähe all. Juunikuu sünnipäevalapsed olid Helmi Kask, Maire Simington, Ariadne Kivirand, Milvi Willis, Corinne Kiila, Elli Karu ja Reinhold Malm.

Rahvarohke vabaõhu-jumalateenistus Oro rannas

Augustikuu esimesel pühapäeval toimus Peetri koguduse vabaõhu-jumalateenistus eestlaste suvituskohas Oro rannas. Pikk nädalalõpp ja väga kaunis ilm andsid meeldiva keskkonna jumalateenistuseks, mis toimus kolme õe, Elme Kaju, Silvi Engmani ja Heljo Pomerantsi suvekodudes. Osavõtt jumalateenistusest oli rekordiline, koos oli vähemalt paarsada inimest.

Jumalateenistusel jutlustas koguduse õpetaja praost O. Puhm, muusikalises osas laulis õdede E. Kaju, S. Engmani ja H. Pomerantsi trio.

Pärast jumalateenistust pakkusid Oro ranna perenaised kõigile kohvi ja kooke, mida nad olid ühiselt valmistanud ja millele kõik kaasa aitasid.

Arnold Sepp surnud

Miami haiglas suri 6. augusti pärastlõunal kirjanik-ajakirjanik Arnold Sepp 70 aasta vanuses. Tal oli kauemat aega häireid kilpnäärmega, millele viimasel ajal lisandus suhkruhaigus ja emfüseem, mis omakorda avaldas mõju südame tegevusele. Kuna ta tundis end eelmisel ööl halvasti, viidi ta järgmisel hommikul haiglasse. Seal ta seisukord hakkas veelgi halvenema, ta langel pool nelja ajal koomasse ja suri umbes tund aega hiljem.

A. Sepp töötas kodumaal Viljandis ajalehe „Sakala" juures, töötades ajakirjanduse kõrval ka näite- ja noorsookirjanikuna. Ta on olnud seotud ka teatriga, kirjutades libreto operetile. Põgenikeaastail on töötanud Saksamaal „Eesti Posti" juures ja hiljem mitme eesti ajalehe kirjasaatjana ning vestekirjanikuna.

Vabakoguduste vaimulik konverents Muskokas

Viieteistkümnendat korda toimus Muskokas E. Viigi talus Eesti Vabakogudus Torontos ja Toronto Eesti Evengeelse Koguduse ühisel korraldusel vaimulik konverents. Ühislaager peeti augustikuu alguse pikal nädalalõpul, algas 2. aug. ja lõppes esmaspäeval, 6. augustil. Aastatega on see sündmus kujunenud hinnatud vaimulikuks kokkutulekuks ja seekordki oli osavõtjaid arvukalt, mõned kaugelt Austraaliast, Euroopast ja Ameerika Ühendriikidest.

Vaimuliku konverentsilaagri üldjuhid olid E. Saraoja ja V. Taev, motoks lipuväljakule heisatud „Jeesus tuleb, pea lõpeb armuaeg". Selle teema ümber olid ka jutlustajate kõned. Kõnelejaiks olid K.L. Marley, Melita Marley ja E. Kiil Ameerika Ühendriikidest, E. Saraoja, A. Laur, H. Söderholm, A. Svanteson jt. Kanadast.

Konverentsi puhul oli suur osatähtsus ka vaimulikul laulul. Jumalateenistust sisustas ühendkoor, J. ja E. Söderhlm laulsid duetti, soololaule Vilma Krabi ja E. Kajak, kuna jumalateenistusel saatsid ühislaule klaveril C. Kipper, T. Alfred ja V. Krabi. Kuna enne vaimulikku konverentsi oli samas toimunud noortelaager, siis aitasid nad sisustada jumalateenistusi ka oma lauludega.

Parteimees Eestis suri

Eestis suri sealsete lehtede teatel Tartu põllumajanduse akadeemia õppejõud Enno Lembit Mikkelsaar, sünd. 1921.

Tegemist on sama mehega, kes aastatel 1957—1960 töötas Stokholmis vene saatkonnas „diplomaadina" ja esimese okupatsiooni ajal Eestis oli hävituspataljonlane. Parteisse võeti ta aastal 1943 ja sai ettevalmistuse parteikoolides.

KIRIKUD

EESTI EV.-LUTERI USU PEETRI KOGUDUS TORONTOS
817 Mt. Pleasant Rd., Toronto
M4P 2L1. Kiriku tel 483-5847
Õp. Oskar Puhm
84 Dinnick Cres., Toronto
M4N 1L8 tel. 483-4103

Pühapäeval, 19. augustil jumalateenistust ei ole.

JUMALATEENISTUS pühapäeval, 26. augustil kell 11 hommikul.

ÕPETAJA KÕNETUNNID suvekuudel neljapäeviti kl. 6—8 õhtul. Telefoni teel: 483-4103, 483-5847 ja 1-355-2777.

TORONTO EESTI EVANGEELNE KOGUDUS
Stone Church, 45 Davenport Rd.
Jutlustaja Allan Laur,
141 Clark Ave., Unit 50 Thornhill, Ont. L3T 4P4. Tel. 889-8173.

Pühap., 19. aug. kell 3 p.l. JUMALATEENISTUS. Kõnelevad Uudo Reebs Austraaliast ja dr. M. Leesment.

TORONTO EELK JAKOBI KOGUDUS
Kirik: Redeemer Luteri kirik, (Bloor ja Indian Rd.)
Õp. T. Nõmmik, 501 Davisville Ave., Toronto M4S 1J2. Tel. 483-2478.

Pühapäeval, 19. augustil kell 2.30 p.l. VABA-ÕHU JUMALATEENISTUS GEORGIANA EESTLASTELE perekondade Hõbe-Põdra talus, Hwy 48 ja Royal Beach Rd.. Laululehed.

ÕPETAJA KÕNETUNNID on teisipäeviti kell 6—7.30 õpetaja kodus. Muul ajal kokkuleppel.

EELK TORONTO VANA ANDRESE KOGUDUS
Carltoni ja Jarvise nurgal
Õpetaja Andres Taul
Toronto, Ont. M6G 3K6
17 Frank Cresc.
Tel. 656-5248, kirik 923-5172

Pühapäeval, 26. augustil JUMALATEENISTUS kell 6 õhtul. Teenivad Usuteaduslüku Instituudi kandidaadid Albert Roost ja Hans Kivi.

Pühapäeval. 2. septembril JUMALATEENISTUS kell 11 homm. Külalisõpetaja Elmar Pähn.

Suvekuudel õpetaja kõnetunnid kokkuleppel.

TORONTO EESTI VABAKOGUDUS
Tel. 461-2077
862 Jones Ave., Toronto 6, Ont.
Jutlustaja E. Saraoja
20 Thorncliffe Ave.,
Toronto 6, Ont.
Tel. 463-6223

Pühap., 19. aug. kell 11 homm. JUMALATEENISTUS. Kõnelevad J. Sepp ja jutl. E. Saraoja.

TORONTO EESTI BAPTISTI KOGUDUS
883 Broadview Ave.
Tel. 465-0639
Pastor K. Raid
10 Lamport Ave. Apt. 307
Toronto 5, Ont. M4W 1S6
Tel. 961-8391
„VABADUSE KUULUTUSE" raadiosaated igal pühapäevnä kell 9—9.30 p. l. WHLD 1270 kc.

Pühap., 19. aug. kell 11 homm. JUMALATEENISTUS, külaliskõneleja.

Kell 6.00 õ. VALISMISJONIÕHTU.

Kirikla õnnistamine Hamiltonis

Aasta tagasi lahkus Hamiltonis surma läbi Anna Eenmaa, kes oma testamendis pärandas oma kinnisvara E.E.L.K. Hamiltoni Esimesele kogudusele. Nüüd on kinnisvara kinnitatud koguduse nimele, osaliselt remonteeritud ning kasutusele võetud. Kiriklas leidub väike kabel, seal toimuvad piibli- ja leeritunnid, gaidide koondused ning seal asub ka koguduse kantselei ning õpetaja eluruumid. Maja asukoht on 3 Mapleside Avenue, igati esinduslikus linnaosas.

Kirikla pidulik õnnistamine toimub pühapäeval, 26. augustil algusega kell 4 p.l. Õnnistuskõne ning õnnistamistalituse peab praost Oskar Puhm, liturgias teenib koguduse õpetaja abipraost Tõnis Nõmmik. Teenistusest võtavad veel osa koguduse esimees Ludwig Wahtras ja pärandustombu hooldaja August Nool. Peale talitust on kõigil koguduse liikmetel võimalik kiriklaga tutvuda.

Ilmub „Tooma evangeelium"

Luuletaja ja usuteadlase Uku Masingu 70. aasta sünnipäeva puhul ilmub Maarjamaa kirjastusel Torontos „Tooma evangeelium" Uku Masingu tõlkes. Tegemist on tähtsa ajaloolise dokumendiga 4. kristlikust sajandist, mis tõlkija arvates sisaldab elemente kuni aastast 40 peale Kristuse sündi. U. Masing on üriku tõlkinud koptikeelsest käsikirjast, mis leiti Egiptuses aastal 1945.

Suttoni surnuaial on mitmed eestlased oma viimse rahupaiga leidnud. Hiljuti peeti seal ka eestlaste surnuaiapüha. Pildil jumalateenistusest osavõtjaid, ees istuvad vasakult teine külalisõpetaja Olaf Mägi, kolmas abipraost Tõnis Nõmmik.

Kalevi lipkond Kotkajärvel

Kalevi lipkonna hundipojad ja skaudid veetsid juuli viimasel nädalal hoogsad ja tegevusrohked laagripäevad Kotkajärvel. Laagri tegevuses rõhutati skaudi ja metsa tarkusi, selletõttu oli ka laagri nimeks valitud „Metsamehe". Osavõtjaid oli 53, kuid nädalalõppudel see arv oli veelgi suurenenud. Kuna oli lipkonna laager, siis loomulikult oli laagri juhiks Kalevi lipkonna juht nskm. Peeter Loite ja vanemaks lipkonna vanem skm. Enn Kiilaspea. Laager jagunes kaheks: oli all-laager ja hundipoegade „Võsavellede" all-laager, viimast juhtis nskm. M. Tae.

Vähe oli aega skautidel linnamõnude meenutamiseks. Peatselt oli selge, et järgmine kõhutäis söödakse siis, kui laagriköök on ehitatud ja ise oled söögi seal valmistanud. Viperustest, nagu pudru keetmise asemel kliistri valmistamine, saadi peagi üle ja nädala lõpu poole söödi juba mõnuga. Söök tuli valmistada ilma juhtide abita, kes peamiselt hoolitsesid puhtuse eest ja andsid nõu, kui seda hädaga otsiti.

Suuremad ehitusprojektid olid silla ja parve ehitamine: viimane ettevõte kuulus mererühma valdkonda.

Köis-silla kujundamisel tuli ilmsiks skm. Kiilaspea elukutse ehitusinsenerina.

Kõik laagri poisid on korduvalt üle marssinud sellest 6 meetri pikkusest sillast, usaldades enda kätetöö tugevust.

Parve ehitamisel valiti konstruktsiooniks madalvee sõiduk, mis najatus päris tihti järve põhjale, eriti siis, kui keegi peale astus. Köidised olid aga vägevad ja parv oleks vastupidanud ka tormiselt lainetavale merele, kui see oleks vee peale tõusnud.

Lisaks sellele, ehitas iga telkkond aia ja värava telgile ümber, tarvitades metsast toodud materjale ja köidikuid.

Skautlaager asus oma mugavaks tehtud metsakodust üleöö matkale.

Nüüd oli vaja teisi oskusi, nagu lõkkel söögi valmistamine, peavarju ehitamine ja varustuse valik, mida suudetakse mõned päevad seljas kanda läbi soode ja padrikute, üle kaljude ja ümber järvede.

Kotkajärve ümbrus on karma ja paneb proovile noorte meeste jõu ja oskused. Mõned poisid, pärast matkalt tulekut, teadsid rääkida, et sääski oli metsas olnud nii paksult, et pidid kaikaga augud sääseparvedesse sisse taguma, et läbi pääseda.

Kuid kõik ei olnud ainult töö. Laagri päevadest olid läbipõimitud ka tegevus nagu purjetamine Kotkajärvel, laulutunnid, sport, ujumine ja saunaskäigud. Igal õhtul veedeti tunde oma sõpradega lõkke ümber istudes.

Hundipoegadel laagripäev algas pesemisega ja võimlemisega, mida mõnikord tehti uduvihmaga. Kõik väiksed mehed õppisid kuidas ise kalaõngesid valmistada. Järgnes kohe kalaptilik.

Mõnikord oli küsitav, kas hundipoeg tõmbab kala Kotkajärvest või kala tõmbab mehe järve, sest õnge hakkasid mõned päris suured ahvenad.

Siis järgnes õppus kuidas kala puhastada ja lõkkel küpsetada. Oldi ühel nõul, et kõige paremini maitsevad kalad mis püütud Kotkajärvest.

Õpiti veel terariistade ohutut kasutamist, kuid alati oli hea kui juht oli plaastriga lähedal. Vilkalt käisid noad ja kirved ja iga telgi ümber võis varsti näha ehitusi, mis olid tehtud metsast toodud materjalist.

Hundipojad tegid metsamatka Tucker järve juurde, kus Komide pere võtsid vastu väikesed matkamehed ja pakkusid neile karastavat mahla janu kustutamiseks. Peale ujumist marsiti tagasi läbi sääskederohke metsaaluse suure kiirusega, kuna ees ootas lõunasöögiks pereemade poolt valmistatud suur pannkookide virn.

Õpiti veel purjetamist, kanuusõitu ja tuulelohede valmistamist.

Laagri jooksul õpiti viis uut laulu, mille hulka kuulus „Metsamehe" laagri laul.

Selle laulu nii sõnad kui ka viisi meisterdas skm. H. Paara.

Kesknädalal tulid laagrisse õpetajad nskm. Toomas Vaga ja nskm. A. Taul. Õhtusele lõkkele järgnes jumalateenistus armulauaga. Mõlemale õpetajale on Kotkajärve kodune koht, kus nad skaudijuhtidena on veetnud palju laagripäevi.

Järgmisel päeval oli laagris hiiepäev ja õhtul käik hiide. See toiming teostus esivanemate traditsioonide kohaselt, millega olid nii skaudid kui ka hundipojad varem tutvunud.

Lembitu mälestussamba juures toimus pühendus Eestile. Sealt mindi läbi pimeda metsa ilma ühegi taskulambita hiide.

Hiljem hiiest lahkudes lõi taevas heledaks ja poiste teekonda valgustas virmaliste mänglev valgus.

Eelviimse päeva õhtul oli „Metsamehe" laagri suurlõke, mida juhtis hoogsalt skj. Peeter Kivioja. Üllatus-esinemine oli ka pere-emade poolt, kellele aitas kaasa skm. Kiilaspea oma kitarriga.

„Metsamehe" laager lõppes laupäeval, 28. juulil. Poistel oli küll hea meel oma vanemaid näha, kes tulid kojusõiduks järele, kuid tahtnuks, et seiklusrohked ja nüüd mälestusrohked päevad veelgi kestnuks.

Laagri lõpetamisel tänas laagrijuht nskm. P. Loite pere-emasid proual Soeveri, Loitet, Hiirt, Karhoneni ja Naari, kes olid mailsevate söökidega hoidnud laagripere kõhud täis ja tuju rõõmsana.

Ta tänas ka kõiki juhte, kes andsid oma puhkus-nädala selleks, et ikka õpetada ja kasvatada noori, kes tulevikus oskuslikult teenivad Eesti huvisid ja on kasuks oma ühiskonnale.

Kui järjekordselt langes lipumastis sini-must-valge, siis seisid selle juures nähtamatult sajad eesti mehed ja naised, kes üle veerandsaja aasta on oma panuse ja tuhandete töötundidega hoolitsenud, et oleks koht, nimega Kotkajärve, kus kasvab noorus, kes Eestit ei unusta.

I.N.

Moodsa naisvõimlemise seminar

Hille Sutt ja Malle Höövel õpetasid New Brunswicki noori

MONTREAL (VE) — Edmundstoni, suviselt uinuvasse ja värskest õhust lõhnavasse New Brunswicki provintsilinna, tõid elevust 100 noort tüdrukut kes kogunesid sinna üle provintsi osavõtmaks moodsa võimlemise seminarist.

Seminar oli 5-päevane, 16.—21. juulini, ja toimus kohaliku spordiklubi organiseerimisel, kes moodsa rütmilise võimlemise alal oli instruktoreiks kutsunud Hille Sutt'i ja Malle Höövel'i Montrealist. Instruktorid olid ka võistlusvõimelmise ja moodsate tantsude alalt, millised olid võetud seminari töökavva.

Seminarist osavõtjaist olid enam kui pooled väljastpoolt Edmundstoni.

Nende kasutusse anti kohaliku St. Louis'i ülikooli juures üliõpilastoad. Osa tüdrukuid eemalt ei pidanud paljuks igapäevast edasi-tagasi trippi kas jalgrattal või bussiga. Umbes 50% osavõtjaist olid kesk- või ülikoolidest, ülejäänud algkoolilised.

Seminar toimus ülikooli võimlas, iga päev 5 tundi. Tööpäevad olid pingelised ja kindlasti ei olnud neid vähe, kel tihedast harjutamisest mõned lihased hellaks muutusid. Märgatav oli suur huvi eriti rütmilise võimlemise vastu. Viie päeva kestel õpiti tundma ja harjutati hoole ja innuga rütmilise võimlemise mitmete alade põhilisi liikumisi, kuid tutvuti ka võistlusvõimlemise ja moodsate tantsudega. Üks rühm nooremaid tüdrukuid sattus isegi nii hoogu, et kordasid õhtuti harjutusi pallidega ja üllatasid oma vanemaid esinemisega seminari viimase tööpäeva õhtupoolikul.

Õppekeeleks kujunes nagu iseenesest prantsuse keel, kuigi enamus osavõtjaid näisid olevat kodus ka inglise keeles.

Vastuvõtt Edmundstonis oli haruldaselt südamlik ja instruktorid võtsid sealt kaasa parimad muljed.

Lõpuks ühest Edmundstoni „sportlikust" omapärast. Osa linnaelanikke näib jalutavat hommikust õhtuni staadioni jooksurajal ikka ringi ja ringi.

Nende tallajate põhimõte öeldi olevat: parem käia kui mitte midagi teha.

„VABA EESTLANE"
on valvel eestlaskonna üldhuvide eest!

Olukord Nikaraaguas raske

MANAGUA — Kui sandinista üksused lõpetasid Somoza 40-aastase valitsusaja, arvestasid nad, et olukord peale võidu saavutamist võib esialgul halveneda. Praegu on olukord riigis väga raske, kuna riigikassas on ainult 3.5 miljonit dollarit. Üle poole riigi 2,7 miljonist elanikust on töötud, ainult üksikud ärid jäid kodusõja ajal rüüstamata ja võisid jälle ukse avada. Ka põldudelt pole palju oodata, kuna võitlused takistasid põllutööd. Enamus busse said sõjategevuses vigastada, mistõttu ka avalik transport on väga piiratud.

Kuid rahvas kannatab vaikselt ja resigneeritult. Seda rahvast on maaväringute ja sõja tõttu rängalt katsutud, mistõttu nad on leplikud. Elu väljaspool maja piirab veel Somoza sõdurite tegevus, kes ikka veel asuvad oma piilupaikades ja tulistavad inimesi. Ainult noored hoiavad elaval sandinistide võiduvaimustust ja soovivad pääseda sandinistide armeesse.

Uute võimumeeste vasakpoolsus ilmneb raadiojaama ennast tutvustavas sissejuhatuses.

See nimetab Nikaraaguat „Vaba territoorium Ameerika kontinendil" või „Nikaraagua, esimene vaba territoorium Ameerika pinnal" olevaks.

Need on revolutsiooni põhimõtted mil on ulatuslikum eesmärk. Esialgul on sandinistidel küllalt tegemist oma rahva abistamisega, neile toidu jagamisega ja eneste kaitsmine kontr-revolutsiooniliste elementide vastu. Selle kõrval on hädasti vaja välisabi majandusliku olukorra kergendamiseks.

Õiendus

„Vaba Eestlase" eelmises numbris avaldatud teadaandes kala- ja jahisportlastele on trükilaost üks rida välja langenud, mistõttu on tekkinud ebaselgus. Teksti tuleb lugeda:

Seltsi teine laskevõistlus haavlipüssist korraldatakse 1979. aasta esikuiti tiitlile, rändkarikale ja seltsi poolt väljapandud auhindadele laupäeval, 25. augustil algusega kell 10 hommikul Läti jahiklubi laskerajal „Berzaine". Palutakse kõigi laskehuviliste osavõttu. Igal võistlusest osavõtjal peab olema oma laskemoon (a 50 lasku Trap load 7.5 shot size).

Furs by Finn'i augustikuu
SUUR VÄLJAMÜÜK

SUUR VALIK KASUKAID, KARUSNAHKESEMEID, NAHKMANTLEID, SEEMISNAHKMANTLEID, RIIDEST MANTLEID.

TULGE JA TUTVUGE!

FURS BY FINN
191 Eglinton Ave. E. Toronto
Tel. 488-1701
Chargex — Master Charge

MÜÜA RESTORAN
Gravenhursti lähedal ★ Alkoholsed joogid
Informatsiooniks helistada tel. 1 705 689-5337

MÜÜA
Lake Simcoe's, Gilford Beach, 60x200 jalane EHITUSKRUNT, 35 min. Torontost. Privaatne rand, paadisild.
Helistada — Hella Taimre, tel. 226-5222, kodus 223-8224
NATIONAL TRUST REALTOR

Hillside Bakery and Delicatessen
2351 LAWRENCE AVENUE E. Tel. 261-2238
(Hillside Plaza, Brimley nurgal)
Omanik Ake Saarinen
Värsked saadused iga päev —
Kõik delikatessid saate meilt
Ari avatud: teisip., kolmap. ja neljap. 9—6, reedel 9—7, laup. 9—4.
Esmasp. suletud.

PAUL JUTTUS
HOGAN PONTIAC BUICK LTD
348 Danforth Ave.
Telefon äris: 461-3561
PONTIAC
BUICK
LEMANS
PHOENIX
FIREBIRD
SUNBIRD
CENTURY
ACADIAN
SKYHAWK
G.M.C. veoautod
Pruugitud autod

MEMBER REALTY CANADA CARGI
Each Member office Independently owned and operated
MARK T. MANKIN
REALTOR
2670A Yonge St. (at Lytton Blvd.)
Toronto M4P 2J5
Kinnisvara ostu või müügi korral helistage
Toomas Mankin, tel. 487-4477
kodus 447-2017

ALNA
TORONTOS
Pidüülikondade rentimine
Ülikonnad ja püksid tellimisel
437 DANFORTH AVE.
Tel. 463-8104

JAAN ALMER
KATUSETÖÖD
Tel. 699-5295
698-2745
Teeme uusi ja parandame vanu nii linnas kui ka suvilates
Müüme aknaid ja installeerime
WINDOWS BOUNDS
1916 Queen E, Toronto

SPORT

Uus Eesti rekord odaheites

N. Liidu spartakiaadil heitis Heino Puuste eelvõistlustel oda 80.28 ja pääsis lõppvõistlusele. Lõppvõistlusel oli parim idasakslane D. Michel tulemusega 87.46, teine K. Heller 86.80, kolmas soomlane A. Härkönen 85.68 ja neljas eestlane Heino Puuste tagajärjega 84.42, mis on ühtlasi ka uus Eesti rekord ja juba kolmas H. Puuste poolt tehtud rekordiparandus sel aastal.

Spordiuudiseid kodumaalt

N. Liidu spartakiaadil saavutas eestlastest Jaak Uudmäe kolmikhüppes hõbemedali tulemusega 16.84, temast parem oli venelane G. Valjukevitsh 17.21-ga.

o

N. Liidu noorte esivõistlustel omandas neidude odaviskes esikoha Eesti sportlane Annika Lall tulemusega 49.20.

o

Luzhinki staadioni ujulas läbis Eesti esindaja Liina Kruus naiste 100 m vabalt ajaga 59.18, mis on uueks Eesti rekordiks. Lõppvõistlusel jäi ta 59.39-ga kuuendale kohale.

o

USA ja N. Liidu juunioride kergejõustikuvõistlusest Bostonis võttis osa ka noor pärnulanna Silva Oja, kes 100 m tõkkejooksus jagas esikohta ameeriklanna Benita Fitzgeraldiga. Aeg 13,53 on uus Eesti rekord ja 0,02 sek. parem tema enese poolt aasta tagasi Mehhikos joostud ajast.

o

Pärnus selgusid Eesti tänavused vibulaskemeistrid. Meistritiitlid said Eve Suits ja Mati Vaikjärve. Eve Suits kogus FITA-2 harjutuses 2514 silma, mis on ka uus Eesti rekord. Tipptulemuseks on ka 1283 silma FITA-1 harjutuses, 318 silma 50 m ja 607 silma 2X70 meetrilt. Kümnest Eesti rekordist kuuluvad praegu seitse E. Suitsu nimele, kõik tehtud tänavusel hooajal. Naistest on teisel kohal Endla Lipre ja kolmas Virve Holtsmeier. Meestest saavutas Mati Vaikjärv 2447 silma, tipptulemus on ka 297 silma 90 meetrilt. Tema nimel on praegu kaheksa Eesti rekordit.

o

Rahvusvahelistel jahilaskmise võistlustel Lääne-Saksamaal olid N. Liidu koondises kaasas ka tallinlased Peeter Päkk ja V. Bobrov. Neist P. Päkk saavutas kaarrajal 188 tabamust ja sai teise koha.

o

Käärikul peetud kergejõustikuvõistlustel saavutas Ramon Lindal teivashüppes tänavuse hooaja parima tulemusena 5.15. Krista Berendsen hüppas kaugust 6.22. Raili Kadarik viskas oda 54.40, Avo Susi jooksis 400 m ajaga 47,3. Tartus viskas Ülo Rukki oda 75.14, Reet Lindal hüppas kõrgust 1.78, Tiit Pahapill 2.15 ja tiitarlaste keskmise vanusastme odaviskerekordiks heitis 16-aastane Annika Lall 52.04.

o

Kolmekordseiks Eesti sõudemeistreiks tulid Gennadi Kinko ja Tiit Helmja, olles parimad kahesel roolijata, roolijaga ning kaheksasel paadil. Naistest teenisid meistritiitlid Merle Morrisson ja Malle Enno kahesel paarisaerulisel ja kaheksasel paadil.

o

Noorte male maailmameistrivõistlustel Prantsusmaal, kus püsivalt oli juhtimas Eesti noor Jaan Ehlvest, lõpetas pärast 6. vooru võistluse 7 punkti ning 5.—6 kohaga.

o

Rahvusvahelisel sõuderegatil Luzernis, millest võtsid osa 20 riigi sportlased, võistles ka eestlane Reet Palm. Naiste paaris neljasel tuli ta mullustel maailmameistrivõistlustel pronksi saanud N. Liidu paatkonnas esikohale. Warnemünde regatil seilasid 11 riigi purjetajate hulgas ka N. Liidu meeskonnas Aare Kööp „Finnil" ja I. Golubev, S. Kochberg ja Valdur Silvere „Solingul". A. Kööp lõpetas üheksandana, „Solingu" grupp jäi neljandaks.

Kanada postmargiuudiseid

OTTAWA — 13. sept. annab Kanada postivalitsus välja uue inuitindiaanlaste motiividega postmarkide seeria. Margid trükitakse viievärvilises litograafias Ashton-Potteri trükikojas Torontos, suurusega 36 mm × 30 mm horisontaalses asendis. Trükiarv on 20 pluss 20 miljonit.

Keskmiste poiste grupp Jõekääru laste suvekodus. Tagaplaanil suurte poiste abikasvataja Aarne Elijas, suurte poiste kasvataja kolmel viimasel nädalal Anu Pirn, suurte tüdrukute kasvataja Riina Niit ja suvekodu juhataja teisel perioodil Jaan Veenpere.
Foto: J. Säägi

Ilmusid kol. Villem Saarseni memuaarid

Kolonel Villem Saarseni mälestuste raamat pealkirja all „See mis ma nägin" ilmus Stokholmis Võidupühaks 1979. See on mahukas teos, suures formaadis, heal paberil trükitud, sisaldab 432 leheküge üle poolesaja seni suurelt osalt publitseerimata fotodega. Sündmusterohke ja mahukas on ka autori elukäik, mis algas Mulgimaa talus ja on viinud teda kõrgetel positsioonidel läbi ajalooliste sündmuste kuni vanadus-päevade koduni vöörsil. Kolonel Saarseni memuaarid on ühtlasi väärikaks mälestusteoseks Eesti sõjajõudude ülemjuhatajale kindral Johan Laidonerile, kes oli autori lähedane sugulane ja kirjutajale ilmselt eeskujuks sõjaväelise karjääri valimisel. Villem Saarsen kirjeldab inimestena paljusid neid, kes olid juhtivalt tegavad iseseisva Eesti riigi loomisel ja ülesehitamisel.

Talupojaseisusest väljatõusuks oli Tsaari-Vene riigis üks võimalusi ohvitserikutse, millist teed andekad eesti noormehed kasutasid juba enne Esimest maailmasõda. Seda tegi ka Saarsen ja oli kapteni aukraadis ohvitser nii moodsas ja alles Esimeses maailmasõjas sündinud väeliigis nagu soomusdiviis.

Saarseni memuaaride materjal on nii rikkalik, et lühisõnaline kokkuvõte pole võimalik. Kaitseliidu Tartu maleva pealik, Eesti Vabariigi sõjaväeline esindaja Lätis, reis läbi Euroopa aasta enne Teise maailmasõja tulepurske algust, Eesti Sõjavägede staabi teise osakonna ülemana, kellele allus luure, nõukogude baaside ajastu, poola allveelaev Orzeli põgenemine, ametlik külaskäik ülemjuhataja Laidoneri saatjaskonnas Stalini-aegses Kremlis, esimene punaväe okupatsioon Eestis, kui algas meie riigijuhtide hävitamine. Pääsmine Saksamaale ja sealt Soome. Jälle sõjamehena kodumaal tagasi Saksa okupatsiooni ajal kuni ärasõiduni viimse Tallinnast lahkunud laevaga. „Displaced Person" Lüübekis, põgenemine mereteed Rootsi, uus ametiala tekstiilvabriku töölisena kuni uurimisülesanneteni Rootsi Sõjamuuseumis, organiseeriv tegevus Stokholmis, reisid Euroopa mandril, Iisraelis ja Põhja-Ameerikas, Artur Sirgu surma selgitamine Luksemburgis ning palju muid mitmesuguseid vaatevälju nii kirjanduse kui dokumentatsiooni kaudu.

Raamatut on trükitud autori oma kirjastusel piiratud arvul ja selle pealadu on Välis-Eesti Stokholmis. Hind on Can. $52.— (inkl. saatekulu). Tellimisi täidetakse saabumise järjekorras, kuni eksemplare jätkub. Raamatu kordustrükki ei ole oodata.

Kuulutamine
„VABA EESTLASES"
täidab oma eesmärgi!

RAAMATUID

müügil

„VABA EESTLASE" TALITUSES

	Hind $	Saatekulu ¢
Hanno Kompus — Kustutamata nälg kunsti järele	11.—	65
L. Wahtras — Liivaklass	2.50	15
Enn Nõu — Vastuvett	5.—	40
Anna Ahmatova — Marie Under — Reekviem	3.50	35
H. Michelson — Skautlikul teel	3.—	35
H. Michelson — Noorsootöö radadel	4.50	35
H. Michelson — Eesti radadelt	9.—	35
Triinu" üksiknumbreid	1.50	
Estonian Official Guide	5.—	40
Paul Laan — Mõttelend — Pilte ja peegeldusi	5.—	25
Karin Saarsen — Lohengrini lai kumine	4.50	15
Herbert Salu — Utoopia ja futuroloogia	4.50	25
Eduard Krants — Lumelillalased (luuletuskogu)	3.—	15
Ilona Laaman — Mis need sipelgad (luuletuskogu)	3.—	15
A. Kubja — Kadunud kodud — mälestused	4.—	25
A. Kubja — Mälestusi kodusaarelt	2.—	20
A. Kubja — Palukesed	1.50	20
E. Uustalu ja R. Moora — Soomepoisid 426 lk. + 64 lk. fotosid	14.—	85
Leho Lumiste — Alamuse Audrey — biograafiline jutustus kirjanik Oskar Lutsust	6.65	40
L. Lumiste — Atlandi aknal	2.10	40
L. Lumiste — Killad külas	5.30	40
A. Vomm — Ristsõnad I	2.50	20
A. Vomm — Ristsõnad II	2.25	20
A. Vomm — Ristsõnad III	2.25	20
A. Vomm — Ristsõnad IV	2.25	20
Ants Vomm — Minu hing (luuletuskogu)	20.—	40
Ants Vomm — Varjud (luuletuskogu)	8.—	50
K. Eerme — Surnud laevad ja elavad mälestused	1.50	15
K. Eerme — Päevata päevad ja ööta ööd II	4.—	40
S. Ekbaum — Ajatar (luuletuskogu)	4.—	30
Aarand Roos — Jumalaga, Kars ja Erzurum	4.—	30
J. Pitka — Rajusõlmed	8.80	40
A. Käbin — Vaim ja muld	5.—	40
Urve Karuks — Kodakondur (luuletuskogu)	6.—	20
H. Oja — Koputused eneses (luuletuskogu)	1.50	25
H. Oja — Tunnete purdel (luuletuskogu)	2.75	25
A. Küng — Mis toimub Soomes?	14.—	50
Aarand Roos — Juutide kuningas Tallinnas	6.—	40
E. Sanden — Mitme näo ja nimega	12.50	50
E. Sanden — Loojangul lahkumine Tallinnast	16.20	50

RAAMATUID LASTELE:

Ilme Ivandi — Pargi	2.50	35
Kalevipoeg — Õppe- ja tööraamat lastele	2.50	80
Õpeta mind lugema I — (Õppe- ja tööraamat eelkooliealistele lastele värvitrükis)	3.—	40
Õpeta mind lugema II — Õppe- ja tööraamat eelkooliealistele lastele värvitrükis)	4.—	40
Eesti keele Harjutustik I	2.25	35

Los Angelesi kiri

Siit kaugelt läänest . . .

Vally Johanson

2.

Ilus teene meie rahvale

Kõik need eesmärgid olid Lääneranniku Eesti Päevade kava raames teostatavad ja Los Angelesi eesti ühiskond tegi järjekordselt ilusa teene meie rahvale tuhandes tuules. Loomulikult esines ka lünki, mida tuleks tulevikus vältida, et meie suurkokkutulekud kasvaksid ja arenesid — rõõmuks meile ja naudinguks tulevastele põlvedele.

Kui 13. Lääneranniku E. Päevadel Vancouveris eelistati avaaktusel esile tõsta meie kultuuri arendamise võimalusi globaalses ulatuses, siis algasid 14. Päevad Los Angelesis ajapoliitikast pipardatud avaaktusega, milles ainukesena eesti kultuuri esindav 40-liikmeline segakoor nelja lauluga tahaplaanile kippus jääma. Kuigi piiskop K. Raudsepp aktuse avamisel meie rahva vabadustungi võrdles lembe koidu ja hämariku laterna ulatamisega, et valgus jääks paistma ka sügise saabudes, jäid teised sõnavõtjad truuks poliitilisele platvormile. Ainult tervituste osas lõi erineva värvingu Austraalia Eesti Seltside Liidu esindaja Tiiu Salasoo, meenutades meie globaalset kuuluvust ja vajadust isiklike sõpruste loomiseks, et noored leiaksid ka eluseltsilise eestlaste hulgast.

Poliitikamehe ja usumehe sõnavõtud

Aktuse peakõneleja, kongressi liige Robert K. Dornan ütles meile seda, mida me kuulda tahtsime. Bob Dornan on kahtlemata hea poliitik. Kuulajaskonna vaimustus oli sedavõrd spontaanne, et vaevalt keegi märkas, kuhu ja kellele ta need loorberid sihtis. Hoopis positiivsema suuna andis meile meie lugupeetud piiskop K. Raudsepp avajumalateenistusel, rõhutades organiseeritud ristikiriku tähtsust kommunismi vastases võitluses. Ta meenutas paavsti külaskäiku raudse eesriide taha, kui 30 miljonit demonstreerisid seda kartmatust, mida ainult usuline jõud anda suudab, et kord vabastada maailm saatanlikest ateismi ahelaist. Aktusel viibis 800 inimest, kirikus ainult 150!

Võib-olla ei ole siin ülearune lisada ühe Eestist saabunu kommentaar: „Piiskopi jutlus oli sedavõrd õpetlik, et seda tuleks levitada iga eestlase kodusse."

Masendava vastuoluna aktusele tundus samal päeval esitatud näidend „Suletud aken". Seda ei tahtnud paljud kommenteerida. Öeldi, et kahju oli noortest, kes siiski hästi näitlesid. Arvati, et see „aken" oleks pidanud jääma suletuks. Meie teatri ja näitekirjanduse head nime hoidis kõrgel torontolaste külaskost näidendiga „Oleksin laululind". Kahju ainult, et epiloog jäeti ära. Külalisesinejatele tuleks tulevikus kindlasti anda parem aeg. Toronto teater oli sunnitud võistlema koosolekutega ja Disneylandi külastamisega. Ja ometi viisid torontolased koju ilusa loorberipärjakese.

Laulupidu — suur elamus

Laulupidu — kuigi mitte nii luksuslikus saalis, nagu see toimus Vancouveris — andis erakordselt tugeva elamuse. Hea akustika, 100-liikmeline koor ja erinevad koorijuhid ülendasid kuulajate meeli. See oli vist üks neist vähestest laulupidudest, kus koor jälgis taktikeppi sedavõrd täpselt, et iga koorijuhi erilised võimed kerkisid silmapaistvalt esile. Lauludele sekka oli võimalik nautida head naisvõimlemist, kus vaheldusid harjutustes pinge ja lõdvendus. Kahjuks on internatsionaalne pingutav võistlusvõimlemise stiil ka eestlaste võimlemises maad võtnud ja meie iseloomule omase Ida stiili tõusnud. Kui see nii edasi areneb, siis võib oletada, et ka eestlased jõuavad oma ettekannetega maailma tipptaseme lähikonda. Siinkohal tuleks siiski mainida, et ühtlaste kostüümide juurde esinemistel kuuluvad ka ühtlased kingad. Isegi pikad kleidid ei suuda varjata jalgu ning erinevad jalanõud jätavad paiguti väga segava pildi.

„Kaja" repertuaar on küll palju ulatuslikumaks muutunud, kuid jätab siiski soovida. Võibolla oleks võimalik kasutada eestikeelseid soome laule, mis sobiksid paremini meie Eesti Päevadele kui lõunamaised laulud.

Üldiselt on meil noorte järelkasv muusikapõllul võrdlemisi tugev. Ansambleid tuleb pidevalt juurde ja see tõstab ka nende taset, eriti nüüd, kus eesti rahvas on liikuma pandud ja vajadus kõrgema taseme järgi on kasvamas. Solistide kontsert andis selles suhtes täieliku mõõdu välja. Esinejad olid peamiselt idarannikult kuid nende võimed olid silmapaistvalt tugevad. Eriti paistis silma noor sopran Anne Niitme-Relyea oma tugeva häälematerjali ja hea kooli tõttu. Kui ta saab veel juurde teatud määral graatsiat, siis ongi tulevane „Joan Sutherland" leitud. (Muide, see maailmakuulus lauljatar oli Sydneys mu naaber kui ta veel staar ei olnud ning mul oli hea võimalus tema arengut kuulda ja näha kümne aasta kestel).

Kui karjapasun kuulutas peo algust . . .

Rahvapidu oli üks paremaid, mida ma kunagi olen näinud. Rahvas kogunes peo puhul „Sunken Garden'i" trepile. Ees oli roheline muru, vastas kõrged palmid ja kirikutorn sinitaeva taustal. Siin-seal oli rühmakesi vestlemas, rahvarõivais noored kärmelt siia-sinna liikumas, lapsed kiljudes rõõmu väljendamas, paarikesed õnneläikega silmas murul istumas — see oli oivaline pilt kui karjapasun peo algust kuulutas. Melo-deklamatsiooni põimik, rahvapillimehed, naljad ning kümned ja kümned paarid meie värvirikkais rõivais rahvatantsijaid, noori ja mitte enam nii noori ning üsna tillukesi lapsi. Mõnele neist jäi silm lihtsalt kauaks peatuma ning vaatleja unustas, et murul oli ka teisi elavaid olevusi liikumas.

Juhtide austamisel ei unustatud ka pidupäevade märgi kavandajat — 15-aastast Glen Kasklat. Ainult tugeva kontrastina sellele ilusale miljööle ja meeldejäävale õhtule olid saksapärased hapud kapsad ja vorstid. Tantsusaal oli tulvil rõõmust säravaid peolisi, kuid nagu paljudel teistel eestlaste pidudel kippus ka siin vali tantsumuusika segama üle hulga aja kokku saanud sõprade ja tuttavate omavahelist vestlust.

Mahajäetud „Linnupesa"

Pidustuste lõppemisel tundus kõik nii kurvana ja mahajäetuna. Jäin veel nädalaks ajaks Los Angelesi ja kui linnast ringsõitudelt õhtul tagasi tulin, siis käisin läbi kõik tuttavad kohad. „Linnupesa" oli suletud. Ei olnud seal enam kuulda eesti keelt ning polnud võimalik tellida külma saksa õlut ega sitkekoelisi vorste. (Järgneb)

ADVOKAADID

ENN ALFRED
ADVOKAAT-NOTAR
Room 1002, Royal Trust Tower
Toronto Dominion Centre
Postiaadress: P.O. 326, Toronto
Ont. (Bay & King) M5K 1K7
Telefon: 869-1777
24-tundi telefoni valveteenistus

TED ROLAND LAAN
advokaat-notar
133 Richmond St. W., Ste 705
Toronto, M5H 2L3
Tel. 364-7072

RAAMATUPIDAJAD

JOHN E. SOOSAAR, C.A.
Chartered Accountant
55 University Ave., Ste. 600
Tel. 862-7115
Toronto, Ont. M5J 2H7

S. BROGOWSKI, O.D.
OPTIK
Tel. 531-4251
412 RONCESVALLES

Rootsis Veskijärvel toimusid tänavu järjekordsed Metroo suvepäevad. Pildil Valli Naelapea Kanadast kõnelemas suvepäevalistele.

Miks Liina Härmale annetati Punatähe orden

Draamaatiline lennukihõivamise katse kümne aasta eest Eestis

Kodumaal ilmuv kommunistlike noorte ajakiri „Noorus" avaldas oma suvises väljaandes (nr. 6) kirjutise kommunistlikust noorest, Liina Härmast, kellele anti kümme aastat tagasi Punatähe orden, N. Liidu üks kõrgeim lahinguorden. Et see anti sügaval rahuajal, siis pidid ta teened riigile olema erakordselt suured. Tema vägitegu seisnes lennuki hõivamiskatse nurja ajamises. Et 1969. a. selline katse üldse toimus, on praegu uudiseks ka kodumaal, kus „Noorust" loetakse nagu kõige värskemat uudiste vahendajat. Lennustjuardess Liina Härma räägib ise alljärgnevas oma sangariteost.

3. juunil 1969 oli N. Liidu reisilennuk IL—14 (nr. 52052) tagasiteel Leningradist Tallinna. Tol ajal teenindasid lühemaid õhuliine veel propellermootoriga lennukid. Kõik toimus tavaliselt, reisijaile naeratas lennukisse astudes noor blond Liina Härma, julgustades vanu, rahustades lapsi ja soovitades stardiks kinnitusvööd kinnitada.

Stjuardess istus peale maiustuste ja jookide jagamist esiritta. Tema taga oli istunud meremees, kes teda oli kõnetanud. Juttu vestes pööras temagi oma näo seljataga istuja poole.

Mil'egipärast olid ta tähelepanu köitnud kolmandas reas istujad, keskealine mees, naine ja noormees.

Mees oli püüdnudki stjuardessi pilku tabada ja vaadanud teda ironilise naeratusega. Naine ja poiss põrnitsenud omaette. Nende tegevuses oli midagi, mis stjuardessi tähelepanu sidus. Kui stjuardess aga tegi teatavaks vahepeatuse Jõhvis, muutunud kolmik kuidagi rahutuks.

Pärast Jõhvit jätkas lennuk teekonda Tallinna poole. Esialgul olnud kõik rahulik. Keegi reisijaist ei teadnud, et nende keskel on kolm relvastatud lennuki hõivajat, kes kavatsesid lennuki juhtimise sobival momendil üle võtta, et välismaale põgeneda. Relvadega ähvardades kavatsesid nad sundida lendureid kurssi muutma ning maanduma välisriigis.

Kõik oli olnud neil hästi läbi mõeldud, relvad hoolikalt kotti peidetud, kohad võetud sisse teistest reisjaist eespool.

Põhja-Eesti pankranniku kohal pidid nad oma operatsiooni alustama. Närveerima ajas neid ainult vahepeatus Jõhvis, mille nad olid ilmselt kahe silma vahele jätnud.

5—6 minutit pärast starti, kui lennuk oli tõusnud tuhande meetri kõrgusele ning stjuardess oli siirdumas lendurite juurde, asunud nad oma kurja plaani rakendama. Nagu käskluse peale tõusnud kolmandast reast kaks meest ja naine ning üle lennukimüra oli kaikunud ähvardav käsklus: „Käed üles! Mitte tõusta!"

Reisijad olid tardunud imestuses ja ärevuses. Pärast olid mõned öelnud, et nad arvanud, et hakatakse filmima. Kuid tigedad pingul näod, rahva poole suunatud relvasuudmed ja ähvardus „Kui liigutate, tulistame" kinnitasid, et asi on naljast kaugel. Samas raksatanud lakke ka hoiatuspauk. Naine ja noormees sihtinud reisijaid, automaadiga varustatud vanem mees aga hakanud tagurpidi vahekäigu poole nihkuma. Järsku aga kuulnud ta klõpsatust ja keeranud enese välkkiirelt kannal ringi. Nina all sulguvast ukseavast näinud ta veel stjuardessi blondi kukalt. Hüppega olnud ta vaheukse juures ning rebinud selle lahti.

Kuid vahekäik oli olnud juba tühi ja stjuardess klõpsutanud lendurite kabiini ukse lukku.

Stjuardess ei oskavat eneselegi seletada, miks ta sel hetkel kahtlaste reisijate juurde läks. Nähes automaadiga meest, tundnud ta vaistlikult kohe, milles on küsimus. Ta tõmmanud vaheukse ruttu kinni ja kiirustanud lendurite juurde. Riiv uksele ette. „Bandiidid!" saanud ta vaid ühe sõnaga öelda, kuna ta ehmunud nägu öelnud juba ise rohkem. Piloodile Valetin Platonovile olevat asi olnud kohe selge, kuna ta oli varem juba ühe samase katse üle elanud. Raadiotelegrafist saanud veel küsida, mis liiki relvad need on, kui samal hetkel läbistanud ukse automaadivalang, mis tabas just küsijat. Kuul sattunud veidike südamest kõrgemale, läbides kopsu.

Hõivaja aga oli sel hetkel juba aru saanud, et see noor stjuardess ajas tema plaani nurja.

Ootamatuse moment oli käest võetud, juurdepääs lendureile suletud. Raevunult lõgistanud ta kabiiniust ning nõudnud alistumist ja kursi muutmist, läkitades pimesi veel läbi ukse uusi automaadivalanguid. Lendurid omalt poolt olid saatnud vastupidi mõned püstolilasud. Lennuk aga kaotanud kontrolli ja hakanud imelikult kõikuma.

Komandör Kuzmenkov otsustanud Jõhvi tagasi pöörduda. Kuna radist oli haavatud, siis hakanud ta ise lennuväljaga sidet looma. Samal ajal tulistanud ta koos pardamehaanik Mart Pajuriga ründajat. Hõivaja sihtinud kogu aeg hoolsalt kabiini parempoolset osa, näiliselt olles tealik, kus keegi istub. Vasakule komandöri poole ta ei tulistanud, vist arvates, et ilma lendurita nad ise oma väisreisi ei suuda sooritada. Õnneks polevat hõivaja kedagi teist enam tabanud, kuna talle vastu tulistati. Teine piloot Platonov aga loopinud lennukit kogu aeg üles-alla, paremale ja vasakule.

See oli äratanud tähelepanu ka maapinnal, kus mitmed Kohtla-Järve kandi elanikud olnud tunnistajaiks reisilennuki ebatavalisele lennule. Reisijad olid muidugi olnud sunnitud selliseid lennuki hüppeid kaasa tegema, lapsed olid karjunud, naised nutnud, kuid keegi ei tohtinud oma istmelt tõusta, sest kahe „bandiidi" relvasuud olid neile ähvardavalt sihitud. Noormees oligi ähvarduseks mõned lasud oma relvast välja tulistanud. Kuid lennuki loopimisega oli loodud olukord, et ka hõivajad ise tundsid hirmu, sest kõikuvas lennukis oli raskusi enese püsti hoidmisega.

Tigedalt vandudes ilmus lennuki reisijateruumi hõivajate peamees, kelle käsi oli verine, ta oli hakanud vandudes midagi istmete alt otsima.

Lennuki juhtkond teatas juhtunust Jõhvi ning paluti luba maandumiseks. Kõikudes oligi lennuväljа poole laskutud. Lennukis ei olnud enam kuulda laske, vaid oli ootusest tihe vaikus. Nagu hiljem selgus, oli üks lennuki kabiinist tulistatud lask tabanud hõivaja kätt ja automaadi lukku selliselt, et selle tarvitamiskõlbmatuks tegi. Lukk oli hüpanud välja ja libisenud istme alla.

o

Sellega olid õhupiraadid taibanud, et nende operatsioon on nurjunud, ning hakanud mõtlema veel oma naha päästmisele. Nende näod olid leemendanud hirmuhigist ja raevust. Siis haaranud kolmiku ninamees kotist veel granaadi, ning tõstnud selle pea kohale, rutanud reisijateruumi lõppu välisukse juurde. Ähvardades kogu lennuki otsekohe õhku lasta, sundinud ta reisijaid püsti tõusma ja lennuki esiotsa minema. Lendurid tundnud, et lennuk hakkab üle nina kalduma. Tuli suurendada kiirust, kuid maa lähenenud.

Kõik oma oskusi ja tahet kokku võttes juhtinud lendurid sõiduki maandumisraja kohale.

Inimesed olid olnud paanikas. Karjutud: „Tehke uksed lahti — lendame õhku!!" Ja siis otsutanudki Liina Härma ukse lahti teta. Hõivajad olid reisijate taga lennuki sabas.

Lennuk veerenud alles maandumisrajal, kui õhupiraadid ukse avanud ning lennukist välja hüpanud. Paanikas põgenedes jätnud nad maha nii automaadi kui hirmutamiseks mõeldud omatehtud „granaadi". Naispiraat ei olevat suutnud oma „kavaleridega" sammu pidada ning saadud sealsamas lennuväljal juba kätte. Mehed tabati väljaspool lennuvälja, radist viidud kiiresti haiglasse.

Kes need kolm õhupiraati olid, seda Liina Härma mälestuskillukestest ei selgu, ega ka seda

Etnograafilise koega memuaarteos

Gustav Ränk, Sest ümmargusest maailmast. Välis-Eesti & EMP, Stokholm 1979, 255 lk.

Gustav Ränk on kirjutanud teadusliku uurimuse eesti vanemaist ehitustest. Sellele kirjeldamislaadile on väga lähedane ka ta tänavu ilmunud menuaarteos „Sest ümmargusest maailmast", mille ta läbielatu, nähtu ja kuuldu põhjal on koostanud. Suures formaadis, mälestussoojade fotolehekülgedega on see mahukas teos etnograafi silmade kaudu eesti maakodu juurde minekuks, alates lapseea tähelepanekutega ja lapse silmade kaudu maailma nägemisega.

Rohkem aga kui ühe perekonna ja sealt sirgunud noormehe elulugu, on see Saaremaa tausta, olukorra ja geograafilise ning geopoliitilise olemasoluga seotud, kus kodutalu kõrval on nähtud kogu saarlaste elu, nende „rahvuslikku" omapära ja kujunemist. Teosele võib läheneda õieti kahest aspektist, üks on nagu vaatleks etnograaf tagasi oma õpetlase silmade kaudu kasvukohale ja kasvuea sündmusile; teine võib olla, et noor poiss elas selles miljöös nii sissekiindunult, selle rikkusi hinnates, et see tema etnograafia juurde viis.

Kergem oleks leppida esimesega, hoopis huvitavam aspekt aga teadlaseks saamise põhjusist teine.

Raamat algab tagasivaatega perekonna ajalukku, mõtisklustega lapse olemusest, sünnist peale keskkonnas, mis lapsele on rohkem kaasa andnud kuni mõistetaksegi. Ema hällilauludest aga kasvas fantastiline maailmapilt poisile, kes hiljem elu realiteetidega konflikti sattus. See maailmapilt oli lihtne, aga peagi laienes taevaks ja mereks ning maaks. Kodutaevas oli nagu mõni elav olend, jagades oma heaksarvamise järgi nii armu kui ka hirmu, nendib ta isegi. Aga sellelt pinnalt arenesid ka noore esteetilised hea-kurja mõõtenormid. Kui veel vanadki olid rahvauskumuste köites, kuidas siis sai noor sirguda neist olenemata, nagu ilmnes tähelepanekuist äikeseilma puhul. Oma kodukoha mälestused ja rahvakombed on ta talletanud, aga katsunud neid ümbritseva loodusega siduda, mis on just sellised arvamused põhjustanud või neile tekkelooks osutunud.

Eriti ulatuslik on teoses osa „Oma perest ja suguseltsist", kus ta kirjeldab lähedasi inimesi neid iseloomustavate elujuhtumite ja sündmustega.

Sellele järgneb siis tulevase teadlase enese koolitee alates külakooliga, sealt kihelkonnakooli ja edasi, milliseid aastaid sõjaaastad omalt poolt vormivad.

Ajalooliselt on aga huvitav saarlaste osa 1905. a. mässus, I maailmasõjaga seotud sündmused, 1918. a. sakslaste okupatsioon. Mitmed sündmused on alles aegamisi Saaremaale jõudnud, nagu Eesti Vabariigi väljakuulutamine ja Eesti Vabadussõda. Viimasest olnud vildak informatsioon põhjustas koguni Saaremaa mässu 1919. a. Autoril on siin oma mälestustele lisaks ka ajaleheväljavõtteid, millest kogu sündmused selguvad kaasaegseina.

Nende põnevate sündmuste aastatel on noor Gustav Ränk meheks sirgunud ja alustab ise tööd külakoolmeistrina väga väikses ja algelises koolihoones. Nagu hilisemast elukäigust teame, oli see ainult väikeseks vahepealseks tööks.

G. Ränk on suutnud oma nooruspõlve tähelepanekud sisutihedaks, peaaegu populaarteaduslikuks teoseks vormida, mõistes saarlase kodusaart tema inimeste ja nende elusaatustega.

Kui see raamat on saarlastele nagu „kodukäsiraamatuks", on see aga huvitav kõigile teistele kaasaelamaks sajandialguse eesti elu.

Raamatule on väga kauni ja autorit iseloomustava kujunduse andnud O. Mikiver, asetades noore poisi ümmarguse maailma ette, mille tähendus seisab allolevais ruunikirjades.

HANNES OJA

ILMUS
inglisekeelne kokaraamat
„Cooking Estonian Style"
Hilja Treumuth ja Viivi Piirisild
430 retsepti ☆ Hind $8.80 + $1.20 saatekulu, kokku $10.00
Tellimisi võtab vastu „Vaba Eestlase" talitus.
Raamatud saadetakse välja Los Angelesist.

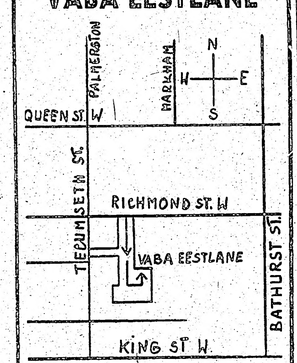

„Vaba Eestlase" toimetuse ja talituse asukoha plaan

TOIMETUS JA TALITUS
avatud esmaspäevast
reedeni kella 9—4-ni.

Telefonid: toimetus 364-7521
talitus 364-7675

Toimetajad kodus
väljaspool tööaega:
Karl Arro 766-2057
Hannes Oja 481-5316

Kuulutusi võetakse vastu:
nädala esimesse ajalehte kuni esmasp. homm. kella 11-ni ja nädala teise ajalehte kuni kolmap. homm. kella 11-ni.

KUULUTAMINE VABA EESTLASES
on tasuv ajalehe laialdase leviku tõttu.

Kuulutuste hinnad:

üks toll ühel veerul	$3.25
esiküljel	$3.75
tagaküljel	$3.50

KUULUTUSI VÕTAVAD VASTU:

1. Vaba Eestlase talitus
135 Tecumseth Street
Telefon 364-7675
Postiaadress: Box 70, Stn. C, Toronto 3, Ont.
Talitus väljaspool tööaega:
Helmi Liivandi 251-6495
2. Mrs. Leida Marley
149 Bishop Ave.
Willowdale, Ont.
Telefon: 223-0080

Toimetusele saadetud kirjandus

TALLINNA PLAAN 1936. a. koos täieliku tänavanimede registriga. Tallinna vanalinn on eraldi suurendatult välja toodud. Kirjastus EMP & Välis-Eesti, Stokholm 1979.

Einar Sanden, LOOJANGUL LAHKUMINE TALLINNAST. Romaan. Borease kirjastus, Cardiff 1979. 240 lk. Kirjanik on katsetanud omaaegse kommunistliku võimumehe Karl Säre isiku ümber olevat müstikat lahata.

Totalitaarne rinne . . .

(Algus lk. 3)

Brodski'ilt, ühelt kongressi auliikmelt, küsimuse: „Miks peaks P.E.N. kartma seesugust juurdekasvu kui klubidevahelist silda ohustavat nähet, vastupidi, juurdekasv just märgib ka silla väärtuse kasvu. Lisas Schweitz-Romanshi esindaja: „P.E.N.'i ideaal peaks olema mitte piirata eksiilklubisid vaid neid otseselt aidata." Rootsi esindaja arvas, et klubisid peaks iseloomustama keeleline ühtlus ja et pagulasklubidele peaks teostatama 5 a. vahemaade tagant mingit kehtivusekontrolli.

Sellele vastas Asta Willmann, et seesugune klausel looks Rahvusvahelises P.E.N.'is klassivahe, seaks sisse kahesuguse standardi, mis on risti-vastuolus P.E.N.'i põhikirjaga ning on juba oma antidemokraatlikult ideelt täiesti vastuvõtmatu.

Diskussioon lõppes komitee koostamisega, mis pagulasklubide asutamiseks töötaks välja täpsemad juhtnöörid. Vägagi demokraatlikult tasakaalus komiteeliikmeskonnast võttis oma kandidatuuri tagasi Bulgaaria esindaja, väitega, et see on „tendentsne".

Kongressi tegevuse kirjeldamist jätkame meie ajalehe järgmises numbris.

ASTA WILLMANN

missuguse karistuse nad nõukogude „armulike seaduste" alusel said.

Kuu aega hiljem N. Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi 7. juuli seadlusega autasutati lennuki esimest ja teist pilooti Punalipu, ülejäänud kolme meeskonnaliiget Punatähe ordeniga. Kuna Liina Härma kuulus komnoorte organisatsiooni, otsustati kanda ta nimi üleliidulise Komnoorte auraamatusse. Ja kui viimase sõja 30. aastapäeva tähistati, kuulus Eesti territooriumilt väljavalitute hulka, keda võidulipu juures pildistati, ka Liina Härma. Tema on olnud ka esimene naine Eestist, kes selle kõrge ordeni oma „võitlusvalmiduse" eest sai, ehkki ta ise ütleb, et tegi seda kõike nagu poolautomaatselt.

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste häälekandja

VABA EESTLANE

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Teisipäeval, 14. augustil 1979 — Tuesday, August 14, 1979

KIREV MAAILM

LÄÄNE-BERLIIN — Nürnbergi sõjakurjategijate protsessi peaprokurör Robert Kempner, kes aitas paljusid sõjakurjategijaid võllapuule riputada, soovitas üht Lääne-Berliini kohut alustada uut protsessi mehe nime puhastamiseks, kelle natsid surma mõistsid Saksa parlamendihoone põletamise eest 1933. aastal. Tulesüütamises süüdistati Hollandi kommunisti Marinus van der Lubbet, kes selle eest ka 1934. aastal hukati. Kempner ütleb, et uued uurimused näitavad, et Lubbe surma mõistmiseks polnud küllalt tõendeid. Kempner on asja üles võtnud surmatud mehe venna soovil. Riigihoone põletamine andis Hitlerile vabaduse tähtsate põhiseaduslike muudatuste tegemiseks, kuna Saksamaa vajavat kaitset kommunistide vastu. Endine prokurör ütleb aga, et der Lubbe oli siiski tegelik süütaja, kes narkoosi all täitis tõeliste põletajate käsku, kes olid natsid ise.

NEW YORK — Vananemise protsess rahvaste juures olevat erinev. Nii näib hästi alahoiduvat rootslase nahk. Üks ameeriklasest arst, kes töötas Rootsis, veendus juba esimesel päeval, et patsiendid olid keskmiselt 10 a. vanemad kui ta arvas nende vanuse olevat. Rootsi arstid, kes töötavad USA-s ja Inglismaal, teevad sama vea, aga vastupidi, arvates oma patsiente 10 a. vanemaks. Rootslased saavad keskmiselt südameataki 5 a. hiljem kui näiteks ameeriklased ja inglased. Need kogemused pole siiski teaduslikult tõestatud, kuigi südameatakkide statistika selle küsimuse üles tõstab. Mõõduandvad võivad olla ka teised tegurid, nagu toitlustamine, elupinge jne.

BONN — Kui sündivus Lääne-Saksamaal on endiselt madal, siis on aastal 2070 veel ainult 22 miljonit sakslast alles praeguse 58 miljoni asemel. Paljud perekonnad soovivad rohkem lapsi, aga see on majanduslikkude raskustega seoses. Ka pensionäride suhteline arv kasvab kartustäratavalt. Samad probleemid on peagu kõikides Euroopa riikides.

STOKHOLM — Kiiruse piiramine Rootsis on andnud positiivseid tulemusi. Bensiini on sellega kokku hoitud 1,1%. Surmaohvrite arv juuli kuus oli 59, möödunud aastal suurema kiiruse puhul 72. Liiga kiiresti sõitmise pealt on kinni võetud 603 autosõitjat. Kiiruse piiramine pidi esialgselt lõppema viimasel augustil, tõenäoline on, et seda jätkatakse.

DETROIT — Michigani ülikoolis tehtud uurimus näitab, et vasakukäelised on suuremad suitsetajad. Dr. Ernest Harburg ütleb, et 11 aastat tagasi tehtud katsed 2300 inimese juures näitasid, et 60% paremkäelised olid suitsetajad, võrreldes 78% vasakkäelistega. Mõned teadlased on öelnud, et põhjus, miks vasakukäelised on suuremad suitsetajad, olenevat alaväärsuse tundest paremkäeliste maailmas.

BERLIIN — Saksa Liiduvabariigi taudivastane seadus (BCG) võimaldab täidega sahkerdajatele nimetamisväärset tulu ja neid müüakse algkooli õpilastele, kes ei viitsi koolis käia, kaks marka tükk, s.o. tugevasti üks dollar. Peatäid on Saksamaal sama hästi kui tundmatud loomad ja neid mäletavad veel vaid laste vanemad-vanavanemad, kes Idas võidelnud ja vene sõjavangis olnud. Seadus näeb ette, et kui koolilapsel on kasvõi üks peatäi kindlaks tehtud, siis ei tohi see laps enam kooli tulla ega teistest kooliüritustest osa võtta. Nagu üks lastevanemate komitee esimees Münchenis avalikult teatas, on „kaubandus" täidega võtnud laiad mõõtmed ja klassid aina tühjenevad. Tuleb oletada, et suguloomad on sissemugeldatud Venemaalt ja sehvtimehed on asutanud kodused „sugulavad".

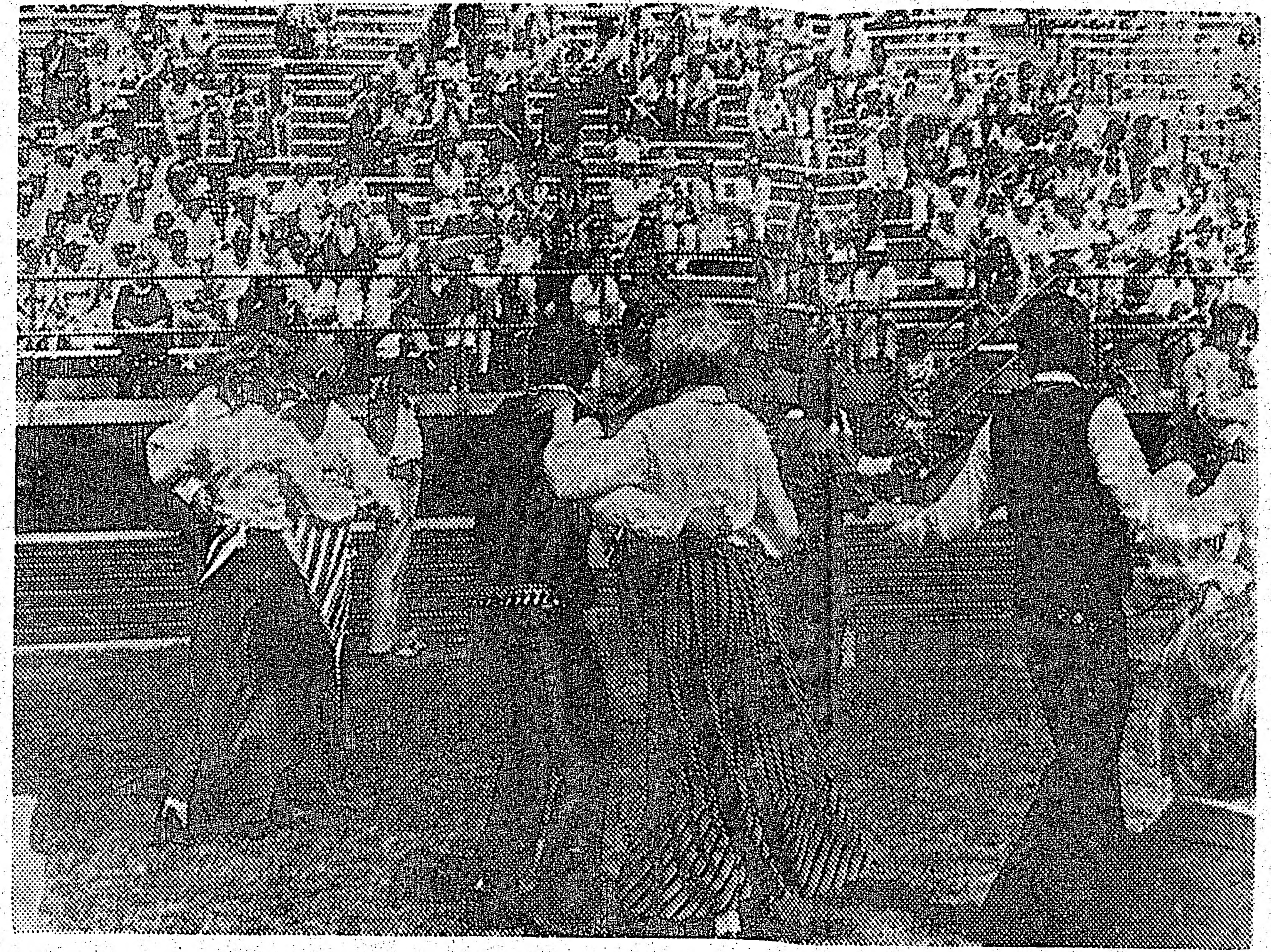

Üheks programmi osaks Kanada-Soome suurpidustusel olid rahvatantsud. Pildil vaade tantsijaile. Foto: Vapaa Sana

Täna on juttu

Antarktise avastaja Eestimaalt

Fabian von Bellingshauseni erakordsed meresõidud

4. juulil 1819 purjetasid Kroonlinna sadamast välja kaks laeva, mis Vene mereministri De-Traverse juhistele pidid tungima Lõuna-Jäämerele, et selgitada, kas seal leidub kontinenti, mille olmasolu üle maailma geograafid olid vaielnud juba paar sajandit. Üks purjelaevust oli 450-tonnine kuusepuust korvett ja teine 530-tonnine transportlaev. Selle ajaloolise meresõidu juhiks oli valitud Eestist pärit Fabian von Bellingshausen. Temale allus 189 meremeest, nende hulgas teadaolevate eestlastena saarlased Siimon Tauts, Olev Rannakopli ja Paul Jakobson.

Sellest eestimaalasest, kui Antarktise avastajast, kõneles Lõuna-Rootsi Eesti Maja Ühingu ettekande õhtul dr. Ilo Käbin Eesti Majas, Lundis. Ta jätkas:

Bellingshauseni esivanemad olid elanud Saaremaal juba 16. sajandil. Fabian oli seal sündinud Lahetaguse mõisas 20. sept. 1778. lõpetanud merekooli ja osalenud noore kadetina eestimaalase Adam von Krusensterni kuulsas ümbermaailma reisis 1803—06. Esimese geograafilise kaardi oli joonistanud 1569 Hollandi kuulus kartograaf Mercator, millele oli umbkaudselt märgitud mingi kontinent Lõuna-Jäämeres, mis kujutas veel tundmata maad, neli korda suuremana tegelikkusest.

Tegelikult on see ca 14 milj. ruutkm. suurune.

Antarktise regioonide uurimisega alati 18. sajandi teisel poolel. Inglise kuulus meresõitja kapten James Cookil õnnestus oma reisidel 1773—74 tungida kuni 71. lõunalaiuse kraadini, kus põrkus kompaktsele jääbarjäärile ja oli sunnitud pöörduma tagasi. Ta kirjutas, et Lõuna-Jäämeres mingit kontinenti ei leidu või asub see niivõrd lõunas jäämägede taga, et laevaga sinna pääsemine on võimatu. Kui kunagi peaks leiduma keegi, kes peaks selle avastama, siis mina teda ta kuulsuses ei kadesta, kirjutas Cook. Ta ei võinud aimata, et see kuulsus langeb mehele, kes sündinud Eestis.

Purjetades üle Kanaari saarestiku ja Rio de Janeiro jõudis Bellinghausen dets. 1819 Cooki poolt avastatud Lõuna-Georgia saartele, tehes siin uusi avastusi.

Juba 56. lõunalaiuse kraadil nägi ta esimest ujuvat, 55 m. üle veepinna ulatuvat jäämäge.

Järgnev reis läbi antarktiliste tormide, udude, lumetuiskude, jääst ja jäämägedest küllastunud meredes kujunes ohtlikuks purjetamiseks. Inglise geograaf ja Antarktise uurija Chr. Mill on nimetanud seda siin tähtsamaks ekspeditsiooniks Antarktises läbi kõigi aegade. Oma päeviku põhjal avaldas Bellingshausen oma reisist täpse kirjelduse, mis ilmus ingliskeelses tõlkes 1945.

Nagu sellest selgub asus ta 16. jaan. 1820 kohal, mida tänapäeval tuntakse Kroonprintsess Martha-Maa nime all. Seda kirjeldust on analüüsinud ms. tuntud Antarktise uurija ja Cambridge polaarinstituudi direktor Debenham, kes jõudis järelduseni, et Bellingshauseni poolt kirjeldatud mäed ei saanud olla muud kui Antarktise igijääga kaetud kontinent. Nii on Bellingshausenit õigusega nimetatud Antarktise Kolumbuseks!

5. veebr. 1820 nägi Bellingshausen Kuninganna Maudi Maa kohal teisel korral Antarktise jäätanud kontinenti ja märtsis jõudis ta Sydney (tolleaegne Port Jackson) sadamasse, kus toimetati ta mõlema laeva põhjalik parandus.

Sama aasta suvel tegi ta uurimisreisi troopilistesse vetesse, külastades vähe tuntud Tuamoto saarestikku Polüneesias. Siin avastas ta 20 uut atollisaart.

Oma edasisel purjetamisel Antarktise regioonis avastas ta 9. jaan. 1821 saare, mille ristis Peter I saareks. See oli esimeseks allpool polaarjoont tuntud saareks. Alles 1929 õnnestus esimene maandumine sellele raskesti ligipääsetavale saarele ühel Norra ekspeditsioonil. 16. jaanuaril avastas ta suurema, nn. Aleksander I saare. Edasisel reisil läbi Lõuna-Shetlandi saarterühma avastati jälle varem tundmatuid, väikseid saari. Bellingshauseni ülimaks sihiks oli jõuda laeval kuni lõunanabani, mille saavutas alles 1911 norralane Amundsen.

Aga Bellingshauseni saavutus oli igati erakordne: oma küllalt primitiivsete laevadega oli tal õnnestunud purjetada ümber kogu Antarktise, avastada rea tundmatuid saari ja näha esimese inimesena ka Antarktise kontinenti. Peale 751 päeva kestnud raket ekspeditsiooni jõudis ta 24. juunil 1821 tagasi kodusadamasse Soome lahes.

Kogu reisi kestel oli meeskonna tervis laitmatu. Suurt osa etendas ms. Bellingshauseni humaanne hoolitsus oma alluvate eest.

Bellinghauseni ajal oli tema kodumaa Eesti okupeeritud Vene tsaaririigi poolt, kus oldi sunnitud seisma võõra võimu teenistuses. Oma surma aastal omas Bellingshausen admirali tiitli, olles Kroonlinna komandandiks, kus talle graniitalusel seisev pronksbüst püstitati. Ta oli valitud Vene Geograafia Seltsi, mille asutajateks olid ta kaasmaalased, kuulsad Tartu arstid-uurimisreisijad Baer ja Middendorff. Bellingshausenile sai osaks austus ka väljaspool Venemaad. Polaaruurija Sir James Ross imetles tema erakordset julgust, visadust ja teaduslikke huvisid. Tema auks kannab tema nime tänapäeval üks antarktilise kontinendi ääremeresid. Üks ta kaasaegseid, suurimaid Vaikse ookeani uurijaid, tallinnlane Otto v. Kotzebuse kinkis Bellingshauseni nime ühele saarele Polüneesias.

Ebaõige on Nõuk. Liidu katse Bellingshausenit tembeldada venelaseks oma nn. „kõikeseletava dialektilise meetodiga" ja teda esitada kui Nõuk. Liidu kultuuriajaloo ühe väärikama suurkujuna. Bellingshausen kuulus aadliseisusesse.

Sarnane inimene kuuluks füüsilisele likvideerimisele nõukogude teooria ja praktika järele.

Maailmakuulsus Baer andis 100 a. tagasi hävitava hinnangu kommunismile, nimetades seda sügavaimaks barbaarsuseks (vt. „Selbstbiographie von Dr. Karl Ernst von Baer", 1886, lhk 265). Seda kirjutades ei osanud oma ajast mitmeti ees olev universaalgeenius Baer aimata, et vähem kui 100 a. hiljem teostub tema enda kodumaal Eestis barbaarsus, mis kannab nimetust genotsiid, rahva hävitamine. On kindel, et Bellinghausen, kes võis küll olla lojaalne oma kaasaegsele Venemaale, praegu elavana ütleks lahti aust olla N. Liidu kultuuriloo hiilgavamast nimest. Rakendades nõukogudele omast loogikat Bellingshauseni rahvuse määramised, jõuaksime paljudele taolistele absurdsustele. Kuna näit. Königsberg on vahepeal Venemaa poolt okupeeritud, siis tuleks enamliku loogika järele ka selle linna suurt filosoofi Immanuel Kanti hakata venelaseks nimetama!

OSVALD VIIRSOO (EPL)

Süüdlaste otsingul

Tänapäeval on saanud üldiseks seisukohaks, et inimene pole enam vigadega ega ekslik. Iga õnnetuse põhjustajaks on masinad või seni surnuiks peetud esemed. Kogu maailmas mõistetakse süüdi neid elutuid ja mõistuseta inimvaimu leiutusi, mis on arendatud kiuslikult inimsugu hävitama.

Selline üldine seisukoha omaks võtmine on pannud mõtlema ka selle punase habemega Eestimaa mehe Toora Kolla. Ta ei saa nõustuda üldise arvamusega ja väikese protestitundega oma südames on ta hakanud jälgima tekkinud seisukohtade arengut ja kasvamist.

Sõidab keegi purjuspäi või vähemalt alkohoolseist jookidest lõhnastatuna tänaval mõnele otsa. Kui allajäänule ei saa mitmesuguseid süüdistusi kaela veeretada, mida ta surma saamise puhul pole võimeline enam tõrjuma, siis on ainus süüdlane sõiduk, kõigi oma piduritega, ehkki vintis mehe jalg tabas piduripedali asemel gaasipedalit. Aga mees kuulutatakse süütuks ja auto süüdi. Kaebused saadetakse tööstusele, kes peab selle auto mudeli aastatoodangu kontrollimiseks tagasi kutsuma.

Selline õigusteaduse käik viib inimese, kes end seni ekslikuna on tundnud, täielikku segadusse. Kui ta on vanemas eas, siis tunneb ta ränka pettumist, et ta end ekslikult kogu eluea jooksul ekslikuks pidanud. Võinuks selleasemel kõik vead tööriistade ja veokite süüks veeretada!

Või siis see lõhkevate pudelite probleem. Kaubamajas viibides jooksevad kaasavõetud jõmpsikad nagu ahvipärdikud ringi, rebides kaupa riiuleilt. Ükski lapsevanem ei taha lapse tulevikku juhendamisega ega keelustamisega alaväärsustundega rikastada. Juhtub siis pudel käe ette sattuma ja riiuleilt alla kukkuma, kukub puruks pealegi, kilde kõik riiulivahe täis, mõni paiskab poisi säärtegi vastu. Kus on süüdlane? Ei keegi muu kui pudel, miks ta kivipõrandale langedes puruneb. Tulevad kohe nõudmised sellise puruneva pudeli kõrvaldamiseks uute seaduste väljaandmise ja valmistamise lõpetamisega. Võibolla saaks tulevikus seda protsessi lihtsustada pudelile punase sildi kleepimisega, et olge ettevaatlikud, võib langedes puruneda!

Kui niiviisi edasi minna, siis on inimene igapäev paljude asjade keskel, mis otse püüavad teda kahjustada ja tuleksid kõrvaldada. Vaadake seda leivalõikamise nuga, kui kergesti ta leiba lõigates sõrme otsastki tüki kaasa viib. Tuleks organiseerida uus organisatsioon, kelle liikmed plakateid kandes nõuaksid leivalõikamisnugade keelustamist. Eks kasutatagu nööri leiva lõikamiseks!

Igapäevane elu on näiteid täis. Iga tööriist on valmis töötajale oma ekspluateerimise eest kätte maksma, haamer sõrmele sattuma, kandam varbale langema. Eks siis vaene vestevestjagi saab kõigist oma pahandustest lahti ja süüdi on kirjutusmasin. Keelatagu nende valmistamine, poleks ehk pahandusi kellelegi. Tuleks asuda ühisrünnakule masinate ja esemete vastu, kutsudes kaasa õliallikad ja teised masinaile toitu andvad lätted.

Õli nimetus on nagu äikeselöök iga filosofeerija pähe. Ka Toora Kolla hakkas muretsema oma isiklikemate asjade üle, kuidas autole elu ja majale soojus sisse saada, kui kogu maailm karjub puudusest. Aga aetagu õlipuudus ka masinate ja asjade süüks, kes teised need allikad kuivaks on joonudki.

JUTU JUKS

Prantslaste tuumakatse raputas Vaikset Ookeani

WELLINGTON — Seismoloogid tegid teatavaks kolmapäeval, 8. augustil, et Prantsusmaa on katsetanud oma suurima maa-aluse tuumaenergia plahvatusega Mururoa atollis, Tahiti lähedal. Plahvatus oli nii tugev, et see tekitas ringikujulise lainetuse, mis Richter skaalal mõõtes näitas 6,3 punkti, mis on tugeva maaväringu aste, tekitades ka väiksema tõusulaine. Plahvatus toimus 26. juulil, selle jõud arvatakse olevat olnud 500.000 tonni TNT, mis on seniseist katseist tugevam. Üks Prantsuse kaitseministeeriumi ametnik on öelnud, et Prantsusmaa on suurendanud kulutusi tuumarelvadele 26% võrra ja on arendamas täiendatud tüüpi tuumalaengut oma maa ja allveelaevade rakettidele.

Cromwelli kolp müügil

LONDON — Kolp, mis öeldakse olevat kunagise 17. sajandi Inglise kantsleri oma, kes valitses diktaatorina riiki, on praegu pandud müügile. Cromwell surmati 1658 ja tema pead nähti viimast korda kolm aastat hiljem ühe posti otsas. Pärast seda, kui kuninga võim oli Karl II poolt jalule seatud, kuningriiklased kaevasid üles Cromwelli keha, mis oli kolm aastat olnud Westminister Abbey's, raiusid sellelt pea ja marssisid läbi tänavate. Cromwellil oli ebaloomulikult suur pea.

Rootsis raske saada arstiabi

STOKHOLM (EPL) — Dagens Nyheter on intervjueerinud Stokholmi lõunapoolse piirkonna ülemarsti dr. Mall Kriisat avaliku ravi küsimustes, millest selgub, et sellel alal valitseb tõsine kriis: palju arstikohti on vakantsed, patsientidel võtab tihti kuni kolm kuud ootamist järjekorras, enne kui nad jõuavad arsti juurde, arstivastuvõtud ei ole alati ajakohased — need on kitsad ja neid on raske leida.

— On otse koomiline kõnelda avaliku ravi vastutusest tervise üle ja koostööst sotsiaalhooldusega ning ettevõtete tervishoiuosakondadega kui me isegi ei tule toime lõunalinnaosade elanike elementaarsete haigeraviprobleemidega, ütleb Mall Kriisa, rõhutades, et visioonid ei ühtu tegelikkusega. Poliitikud on ette näinud 3000 elanikku arsti kohta, Södermalmis on üks arst 8500 kohta.

Nalja

Väike Kusti on kaelahaiguse pärast kodus. Tuleb arst, vaatab ta kaela ja ohkab. Kusti:

„Härra doktor, ma olen küllalt vapper, et tõtt välja kannatada. Ütelge mulle ausalt ja varjamatult, kuidas minuga on — millal ma pean kooli tagasi minema?"

*

„Kes on su isa?" pärib õpetaja väikselt Peetrilt. Viimane luksub läbi pisarate:

„Taksojuht."

„See on ju aus elukutse," trööstib õpetaja.

„Seda küll, aga mu ema ei mäleta enam auto numbrit."

Sündmuste kalender

• Kolmapäeval, 15. augustil kell 7.30 õ. Tartu College'is dr. Hain Rebase loeng „Keskaegsed mereteed üle Läänemere".

• Neljapäeval, 16. augustil kell 7.30 õ. Tartu College'is diapositiivide ja helilindi programm „Estonia — Western Civilization Outpost."

• Reedel, 17. augustil kell 7.30 õ. dr. Taavo Virkhausi loeng „Kammermuusika Eestis".

• Laupäeval, 25. augustil alguseega kell 12 päeval Seedriorul Põhja-Ameerika eesti sõjameeste kokkutulek K.E.V.Ü. 25 aastapäeva tähistamiseks.

• Laupäeval, 25. augustil alguseega kell 12 päeval Jõekääru Laste Suvekodu maa-alal saarlaste suvepäev.

• Pühapäeval, 26. augustil Toronto Eesti Aianduskiubi väljasõit Vineland'is asuvasse puuviljafarmi.

• Esmaspäeval, 27. augustil kell 7.30 õ. Tartu College'is Ellen Valdsaare loeng „Eesti rahvapillid".

• Teisipäeval, 28. augustil kell 7.30 õ. Tartu College'is prof. Rein Taagepera loeng „Võistlusrelvastumise matemaatikast".